KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2004. január 22., csütörtök 3. évfolyam, 1. szám

Nyitott könyvek repülő szőnyegén szállva

Egyszer volt, hol nem volt, nem az Óperenciás-tengeren túl, nem is az Üveghegyen túl, hanem itt valahol, a közelben – talán a botlófüzes Csallóközben, a zöldesbarna Ipoly mentén, a dimbes-dombos Gömörben, vagy tán a ticcés Bodrogközben volt egyszer egy ember. Azazhogy nem is ember, csupán egy kisfiú. A mesebeli medve, a huszári kardlappal megleckéztetett, bizonyára legyintett volna csak, ha látja őt, mondván: ez még nem az ember. Nem volt ebben a kisfiúban az égvilágon semmi különös; nem jött táltosfoggal a világra; olyan volt éppen, mint a vele egyívású falusi gyerkőcök; termete, arca, beszéde, ruházata pontosan beillett a negyvenes évek végi, ötvenes évek eleji falucska surbankóinak hadába...

...Mit csinált ez a kisfiú, akiben, mondom, nem volt semmi rendkívüli; termett ilyent ez a föld a Csallóköztől a Bodrogközig százat is, ezret is, de még többet is annál. Nos, az egyik őszön édesanyja alaposan megmosdatta, megfésülte, kiöltöztette, majd kézen fogta s elvezette őt a kívülről ütött-kopott, belülről is viharvert, mégis igen-igen fényes iskolába. S ott aztán, egykét esztendő után, amikor azok a papírra rótt firefuraságok, apró fekete krikszkrakszok már szófogadón és értelmesen viselkedtek, kiderült, hogy ez a kisfiú mégsem egészen olyan ám, mint a többi. Mert ez a kisfiú hamarosan csodás dolgoknak jutott a birtokába. A jó tettért jó tettel adózó betűk serege csipegette-szedegette össze számára, mint mesebeli hangyasereg a zsáknyi rizsszemet, morzsáit a csodáknak? Vagy repülő szőnyege volt ennek a kisfiúnak, magasra s messzire szálló; arra telepedve utaztatta át magát a falusi udvarból, az istállók és ólak birodalmából, az izmotverejtéket faló kukoricaföldek világából, a kapanyeles-kaszanyeles földhöz kötöttség mindennapjaiból, józan puritánságából a képzelet hetedhét országába? Becsülte is kis hősünk a segítséget; gondosan őrizgette a betűk hangyaserege által összegyűjtött kincseket, képzeletével tovább fényesítgette az amúgy is fényes drágaköveket, aranyszemcséket; ha meg a repülő szőnyeggel szállt, tágra nyitotta ám a szemét, s eszébe vésett mindent, amit csak látott.

...Csoda-e, ha nem afféle tedd ki, hadd hűljön ember, nem nyámnyila anyámaszszony katonája, nem Nyakigláb meg Csupaháj meg Málészáj szeretett volna lenni a kisfiú maga is, hanem olyan, mint Fanyűvő meg Vasgyúró meg Hegyhengergető; meg törhetetlen derekú, mint a csillagszemű juhász, aki senki emberfiának, még a nagy hatalmú királynak sem mondta, hogy adjisten, egészségére!"; meg talpraesett szeretett volna lenni, meg önérzetes, mint az öntelt Döbrögit háromszor megleckéztető Lúdas Matyi; meg... És sorolhatnánk még hosszan; három nap és három éjjel sem volna elég, hogy egytől egyig elmondjam a sok csodát, töviről hegyire elbeszéljem, mi mindent élt meg a képzelet szélenincs-végenincs országában a kisfiú. Ám hogy nem hiába járt ott, annyit mondhatok.

...Nemcsak a mese-világfa megmászásához érzett kedvet persze ez a kisfiú. Csak annyit kellett mondania: hipp-hopp!, s már is legtávolibb zugaiban termett a világnak, ezúttal valós talajt érezve lába alatt. Ha úgy akarta, a híres utazó, Molnár Gábor „puskahordozójaként" Brazília zöldarany vadonjait rótta; máskor meg Széchenyi Zsigmondot s Kittenberger Kálmánt kísérte el afrikai vadászútjaikra. A szavannákról, ha kedve úgy kívánta, a repülő szőnyeg segítségével az Antarktisz vakító jégmezőin termett... Nyitott könyvek repülő szőnyegén szállva a kisfiú – aki akkoriban már nagyobbacska, romantikától megcsapott surbankóvá cseperedett – továbbra is mindent alaposan szemügyre vett; tudta, amit a repülő szőnyegre (önhibájukból? mások hibájából?) föl nem jutók nem tudhattak: hogy nagy-nagy állat- és füvészkert ez a világ, hogy csodálatos a természet, mert van benne sikló és anakonda, kecske és antilop, vidra és fóka; búzavirág és húsevő növény, s hogy ott, hol aratni se kell, kenyérfa termi a – milyen is lehet? – kenyeret.

„Tizen"-éveinek kezdetére érve nemcsak a tér korlátaira hányt fittyet a kisfiú, hanem az időéire is. Hála a könyv repülő szőnyegének, bármikor visszatérhetett párducos Árpád meg kürtfúvó Lehel meg faldöngető Botond korába, együtt száguldva, csatázva hős eleinkkel. Máskor az egri vár falán forgatta a kardot, Dobó István apródjaként, fájó szívvel siratva a gonosz Jumurdzsák által elrabolt Gergőt meg a kis Évát. Később a kurucokhoz szegődött, rontva a labancot; majd Kossuth apánkat szolgálta, s bizony nem csalfa verbunk, hanem a közösségi hovatartozás parancsának élő – fél-tudatos, mégis döntőnek bizonyuló – megérzése állította őt a jó ügyért küzdők oldalára.

...Repülőszőnyeges utazásai során – bár ezt akkor talán még nem is tudatosította – nemcsak tájakkal, növényekkel, állatokkal ismerkedett meg, hanem emberekkel is; pajtásokkal és sorstársakkal. Volt, akit gyűlölt, mint a kőszívű Baradlayt; volt, akire fölnézett, mint az acélos akaratú Robinsonra; volt, akiért könnyet is hullajtott, mint szegény kis Nemecsek Ernőért... Beleélte magát a neki kedvesek sorsába, s közben önmagát is olvasta, szüntelenül próbára téve, vizsgálva – és vizsgáztatva! – értelmi és érzelmi világát, jogos ellenérzéssel vetve ki belőle mindazokat, akik a mindenkori Nemecsek Ernők nevét méltatlanul kisbetűvel merészelik írni. A kisfiút – aki azóta már persze nem kisfiú – ösztönei és megérzései ahhoz az igazsághoz vezették el, amelyről Shelley azt mondta, hogy a rendbetételre szoruló világnak a költők a törvényhozói.

...Az egykori kisfiú kisfia ma még talán csak játékként veszi kezébe a képeskönyvet, a leporellót: lehet belőle vonat, kígyó, hegygerincvonulat; egy apának azonban tudnia kell azt is: lehet a könyvből holnap kerítés is, védőgát az édes szavainkat ostromló idők hullámverése ellen; lehet belőle világfa is, melynek tetejéről holnapi kisfiunk, véreink nézhetnek szét a világban, hogy megleljék benne a nyelvhűség, a hagyományhűség, a közösségi hűség, az emberi hűség őrizendő helyét – nem az Óperenciás-tengeren túl, nem az Üveghegyen túl, hanem itt valahol, egészen a közelben, a Csallóköztől a Bodrogközig.

(Tanmese a könyvről, 1979. Részletek)

Zalabai Zsigmond

M. Csepécz Szilvia
Egyszerű viselet
AB-ART

Több sikeres verseskötet és gyermekirodalmi mű után a szerző olyan regénnyel jelentkezik, melyben párhuzamos monológokból bontakoznak ki két, a XX. század hazai történelmébe vetett nő életének válságai, fordulópontjai, sikerei és tragédiái. A drámai tömörségű lélektani regény egyaránt merít a hagyományokból és jelenünkből.
Kötve, 128 old., 17x24 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 180 Sk**

Csáky Anna
Léleklánggal szőtt mosoly
KT Lap- és Könyvkiadó Kft.

A több mint száz verset tartalmazó kötet hét fejezetét Kopócs Tibornak a művek hangulatához nagyszerűen illeszkedő illusztrációi kapcsolják össze, ugyanő tervezte a borítót s magát a könyvet is. A verseket Baranyi Ferenc előszava vezeti be, ebben vall évfolyam- s költőtársáról s Csáky Anna költészetének értékeiről.
Fűzve, 112 old., 11,3x20 cm
egyezményes ára: 130 Sk

Csanda Gábor szerk.
Somorjai disputa (1.)
Fórum Kisebbségkutató Intézet —Lilium Aurum

A 2002 decemberében Somorján megrendezett *Az élő szlovákiai magyar írásbeliség* című irodalmi szimpózium anyaga, az ott elhangzott tizenhat előadás szerkesztett, a konferencia sajtóvisszhangjával és függelékszövegekkel kiegészített változata. Hunčík Péter bevezetőjével, Somogyi Tibor fényképeivel.
Fűzve, 272 old., 12x19,5 cm
bolti ár: 170 Sk **kedvezménnyel: 150 Sk**

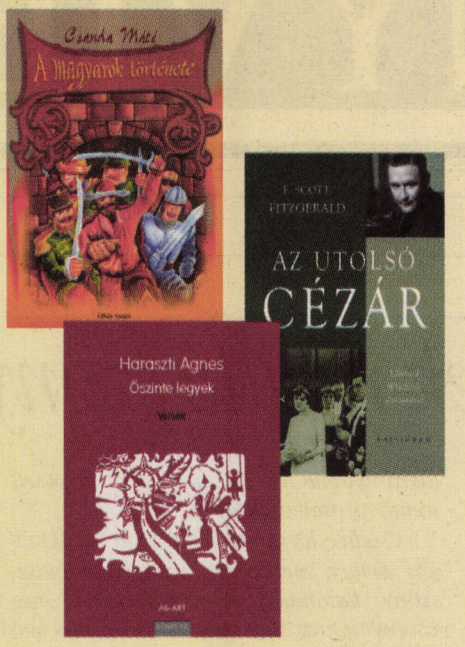

Csanda Máté
A magyarok története
Lilium Aurum

A színes magyar történelemi képregény eredetileg a *Vasárnap* hetilap *Képé* rovatában jelent meg folytatásokban. A rajzok a hozzájuk tartozó kis szövegekkel, képszalagokkal a honfoglalástól napjainkig kalauzolják végig a nemzeti múltunk iránt érdeklődő gyermek- és felnőtt olvasót – élvezetesen, pergő ritmusban, játszva tanítva.
Fűzve, 44 old., 21x29,8 cm
bolti ár: 198 Sk **kedvezménnyel: 178 Sk**

Fitzgerald, F. Scott
Az utolsó cézár
Kalligram

A világhírű amerikai író utolsó, befejezetlen, mégis legérettebb műve messzemenően a legjobb hollywoodi regény, s az egyetlen, amely belülről ábrázolja ezt a világot. Olyan testközelből mutatja be az amerikai filmipart, olyan aprólékos figyelemmel elemzi és jelenetezi, amire nincs példa az irodalomban. Bart István fordításában.
Fűzve, 240 old., 11x17,8 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel: 259 Sk**

Haraszti Ágnes
Őszinte legyek
AB-ART

A *Start Könyvek* sorozat 13. kötetében a költő Haraszti Ágnes mutatkozik be. Kukorelly Endre a kötet fülszövegében a következőképpen ajánlja a szerző első művét: „Sokkal nagyobb az izgalom és sokkal kisebb a felelősségérzet bennem, mint bárki gondolhatná, amikor egy egészen fiatal ember könyve elé írok pár mondatot. Dicsérőt persze..."
Fűzve, 72 old., 14x20 cm
bolti ár: 120 Sk **kedvezménnyel: 100 Sk**

Hodossy Gyula összeáll.
Vámbéry Antológia 2003
Lilium Aurum

A magát könyvsorozattá kinövő Vámbéry Antológia, mely immár ötödik alkalommal kerül az olvasóközönség elé, a dunaszerdahelyi Vámbéry Kávéházban csütörtökönként tartott író-olvasó találkozók szerzőinek (íróinak és képzőművészeinek) a munkáiból kínál ízelítőt. A kötet ezúttal több mint harminc alkotó műveiből válogat.
Fűzve, 188 old., 12,5x20 cm
bolti ár: 99 Sk **kedvezménnyel: 89 Sk**

Kiss József
Irodalom — társadalmi-politikai erőtérben
Nap Kiadó

A gyűjteményes munka a történész, levéltáros és újságíró szerzőnek tavaly a Nap Kiadónál megjelent történelmi, kapcsolattörténeti kötete folytatásaként vagy ikerkönyveként most a szlovákiai magyar irodalmat és a kisebbségi irodalmi életet vizsgálja, egyúttal feltárja az irodalmi hagyományápolás hatás- és utótörténetét is.
Fűzve, 120 old., 15x21 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Koncsol László
Ütemező
Madách-Posonium

Az irodalomtudósnak ez a klasszikus versformákat összegező, a tanulók, középiskolai diákok és gyakorló tanárok számára készült szemléletes, verses példaanyagában páratlanul gazdag kézikönyve második kiadásban jelenik meg. Verstani-irodalomelméleti szakkönyv arról, „milyen lábakon jár, szalad, forog vagy ugrabugrál a vers".
Fűzve, 240 old., 14x20 cm
egyezményes ára: 120 Sk

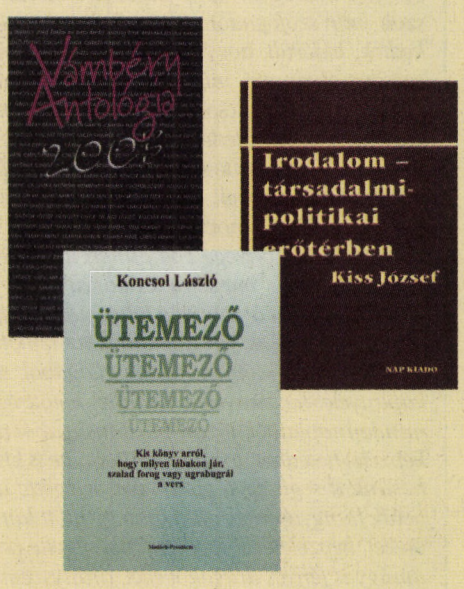

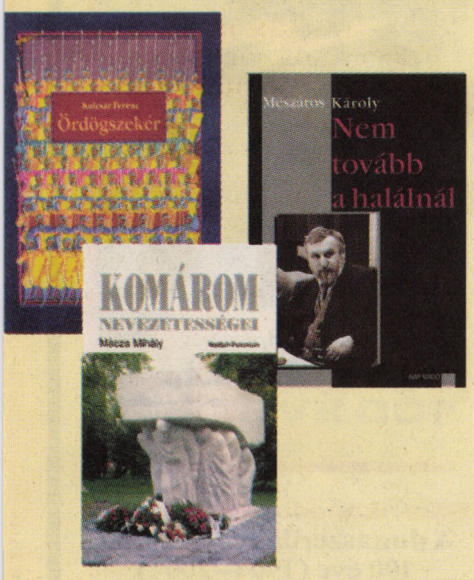

Kulcsár Ferenc
Ördögszekér
Lilium Aurum

Legújabb könyvében a szerző szülőföldjének, a Bodrogköznek a hiedelmeit és tündérmeséit, a néphagyományban élő legendákat, mondákat, regéket, történeteket költötte át mély átéléssel. A harminc tündéri mese hangulata, ízei a szülőföld és az anyanyelv szeretetét és megtartó erejét közvetítik. Németh Ilona színes illusztrációival.
Kötve, 136 old., 21,7x30,3 cm
bolti ár: 289 Sk **kedvezménnyel: 259 Sk**

Mácza Mihály
Komárom nevezetességei
Madách-Posonium

A praktikus útikalauz a város történelmi múltja és nevezetességei alapján vezeti olvasóját az utcák és terek szövevényében a Klapka tértől a vár környékén át a Nádor utcáig, a rakparton, a temetőkben, az Erzsébet-szigeten stb. Színes képmelléklettel és térképpel, hasznos információkkal, komáromi tudnivalókkal, telefonszámokkal.
Fűzve, 116 old., 12x20 cm
egyezményes ára: 98 Sk

Mészáros Károly
Nem tovább a halálnál
Nap Kiadó

A kötet a közelmúltban elhunyt szerző (1941–2002) válogatott írásainak első részét tartalmazza, verseket, elbeszéléseket, szatírákat, kisregényeket, vallomásokat – Tóth Lászlónak a válogatásában és szerkesztésében, aki a könyvhöz a költő, prózaíró és lapszerkesztő életét és művét felölelő-értelmező utószót is írt.
Fűzve, 348 old., 16x23 cm
bolti ár: 350 Sk **kedvezménnyel: 290 Sk**

Pályi András
Múlás és maradás
Kalligram

A szerzőnek az *Élet és Irodalom* hasábjain folytatásokban megjelent „rádiónapló"-ja egyéni módon elegyíti a recenzió, a közéleti publicisztika és a személyes benyomások műfaji jegyeit. A közel száz miniatűr szellemi izgalmat és élvezetes olvasmányt ígér, nem csak az irodalom és a közélet iránt érdeklődőknek. Névmutatóval.
Fűzve, 312 old., 12,3x18,3 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 198 Sk**

Schnitzler, Arthur
Therese
Kalligram

Az ismert és népszerű osztrák drámaírónak, novellistának, a freudi pszichoanalitikus iskola jelentős szépirodalmi képviselőjének regénye mai szemmel nézve emancipációs történet, amely egy asszony sorozatos csalódásait és elmagányosodását mutatja be. Az *Egy asszony élete* alcímű regény lebilincselő olvasmány.
Fűzve, 328 old., 11,7x19,7 cm
bolti ár: 310 Sk **kedvezménnyel: 279 Sk**

Tolnai Kálmán
Falusi disznóvágás
Kalligram

Második kiadásban jelenik meg Európa egyik legismertebb gasztronómusának a sertéshúsból készült magyaros ízeket felvonultató és rendszerező kötete, melyben az olvasó sok hasznos és könnyen elsajátítható receptet talál, beleértve a disznó felbontásának, tartósításának, felhasználásának módjait is.
Fűzve, 204 old., 14,2x19,6 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel: 209 Sk**

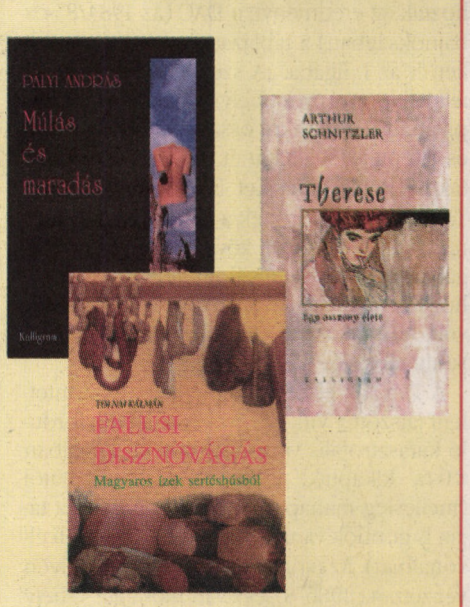

KÖLTÉSZET

Leck Gábor
A vízvezeték-szerelő egy napja
Madách-Posonium
Fűzve, 48 old., 13x20 cm
egyezményes ára: 45 Sk

Pálmay Katalin
Szórács
Madách-Posonium
Fűzve, 48 old., 13x20 cm
egyezményes ára: 45 Sk

Százéves rajongás

„Küzdött a Cérnagyár, mégis alulmaradt...
Elvérzett a DAC is, és kitört a harc,
Hiába volt a pályán Politzer meg Svarcz."
(Képes Sport 1933, ismeretlen szerző)

Napilapok, bulvárlapok, képes magazinok rendszeresen és gyakran többet foglalkoznak a sporttal, mint a gazdasági vagy akár a politikai eseményekkel. A múltban mondani szoktuk, hogy az *Új Szót* hátulról kezdjük olvasni, mert a lap végén voltak a sporthírek, a friss viadalokról szóló közlemények, de az olvasók e hírek közt is leginkább a labdarúgásról szóló és vele kapcsolatos tudósításokat, eredményeket keresték. Ez a különleges játék tartotta és tartja lázban az embereket évtizedek óta. Különleges azért is, mert eleink magyar vagy nemzeti sportnak tekintették.

Még mielőtt Brányik Sándor és Sidó Ferenc vaskos kötetének az ismertetésére térnék, ki kell jelentenem, hogy a szlovákiai sportirodalom gyöngyszemének tekintem, noha egy konkrét helyhez, területhez, vagyis Dunaszerdahelyhez kötődik. Ugyanakkor azért felöleli Dél-Szlovákiának azokat a részeit, ahol a labdarúgás már a huszadik század legelején gyökeret vert; nem csak barátságos meccseket vívtak itt, hanem bajnokságban küzdöttek a pontokért. A pozsonyi magyar csapatok mögé felzárkóztak a galántaiak, a diószegiek, a vágsellyeiek. S ott találjuk a DAC labdarúgóit is.

Egy klub vagy csapat életében a száz év, bizony, nagy és gazdag múltat jelent, ennek feldolgozása óriási türelmet, sziszifuszi munkát. Nem lehet könnyű feladat könyvtárakat búvni, régi újságokat végigböngészni, családi albumokban lapuló, megsárgult fényképeket felkutatni, a labdarúgás még élő legendáit meghallgatni, kikérdezni. A háború vérzivatara sok mindent elpusztított, tönkretette az értékeket, köztük a sportkultúra írott emlékeit is. Ezek közül csak néhány maradt fenn, mint a fent idézett néhány soros versike is, melynek teljes szövegét az olvasó megtalálhatja Turczel Lajos *Magyar sportélet Csehszlovákiában 1918–38* című könyvében.

Ámde kanyarodjunk vissza a dunaszerdahelyi labdarúgáshoz, mely a háború utáni években – úgy gondolom – az 1961/62-es idényben kezdte diadalmenetét. Ekkor a csapat a bajnokság I. A osztályában az első helyen végzett, maga mögé utasítva a pozsonyi Matadort, a Főrévet, a Pozsonypüspökit és a Ligetfalut. A dunaszerdahelyieket akkor Slavojnak hívták, a lényeg viszont az, hogy az 1962/63-as bajnokságban már a csehszlovák III. vonalban indulhattak a bajnoki pontokért. Sajnos, diadalmenetük nem tartott sokáig, az 1964/65-ös bajnokságban megrendült a csapat: a 13. helyen végeztek; rossz emlékű idény volt. „Ez időben Dunaszerdahely labdarúgása leginkább egy ütéstől megrendült ökölvívóra hasonlított. A divízióért vívott küzdelemsorozat sikertelensége szétzilálta a játékosállományt" – állapítja meg a könyv. A kerületi bajnokságot sokan méltatlannak tartották, és távoztak a vesztes csapattól.

Az 1967/68-as esztendő viszont sikereket hozott, a dunaszerdahelyiek immár Jednota csapata feljutott a divízióba, vagyis a III. vonalba. Igaz, nagyon szoros volt a pontarány, Dunaszerdahely 32 pontot, Pöstyén 31-et, Halics 29-et szerzett, de a 4. helyen végző Galgóc is csak öt ponttal maradt le a Jednotától. Megint egy rossz év következett, ám az utolsó helyen végzett csapatot megmentette az átszervezés...

Ezek voltak azok az apró lépések a DAC életében, melyek mögött azonban kemény, megfeszítő munka áll, mígnem az 1979/80-as évben óriási fölénnyel megnyerték a divíziót. Hrivňák edző vezetésével Majthényi, Majoros, Krištof, Tóth László, Szikora György, Lainc és mások voltak a csapat húzóemberei. A Szlovák Nemzeti Liga első fordulója (1980/81) remekül indult. Homonna csapatát – 2500 néző előtt – 4:0-ra verték. A gólvágók Domonkos, Majoros, Leskiv és Szikora voltak. A csapat az alábbi összeállításban lépett pályára: Majthényi – Lainc, Domonkos, Horváth D., Krištof – Leskiv, Szikora (Sill), Kováč – Audi, Lépes, Majoros. Váltakozó sikerek után a DAC, az újonc gárda végül is a 11. helyen végzett. A következő évadban már az első tíz között voltak, a tisztes 6. helyen fejezték be a bajnokságot. Az 1982/83-as bajnokságban és a következő évben a DAC Poľnohospodár a 2. helyen végzett.

Végül a fáradozások és a küzdelmek meghozták az eredményt: a DAC (az 1984/85-ös bajnokságban) a táblázat élén végzett, s felkerült az I. ligába. „A szenvedélyes, szédült lelkiállapotú szerdahelyi drukkerek egyik pillanatról a másikra összemosták a valóság és a képtelenség határait. S ilyenkor a legfantasztikusabb ötleteiket is megvalósították." Természetesen örültek a DAC vezetői is, bár tudták, hogy a soron következő évad az I. ligában nem lesz leányálom. Jegyezzük meg, hogy a feljutó csapat edzője Pecze Károly volt, a szakosztály elnöke pedig Imrich Šanta mérnök.

A DAC az első fordulóban 0:0-ás döntetlent játszott a Vítkovicével. A második forduló katasztrofális vereséget hozott: Prágában 8:0-ra kikaptak a Bohemians csapatától (mellesleg manapság a Bohemians háza táján is gondok vannak, a klub nincs a cseh élvonalban). Az újonc DAC az I. liga 11. helyén végzett. Az 1986/87-es évad mérlege: 4. hely a tabellán és a KEK-ben való szereplés. A következő évadban a DAC a 3. helyen végzett, és szerepelt az UEFA-kupában. Az 1988/89-es idényben picit mintha lazítottak volna, a 6. helyen fejezték be a bajnokságot. A DAC kitűnő legénysége állta a sarat az I. ligában, de az 1993/94-es esztendőben új helyzet alakult ki, a független Szlovákiában a labdarúgás is önállósult. Sajnos, a cseh csapatok különválásával alaposan megcsappant a nézőközönség Dunaszerdahelyen is. A DAC mindezek ellenére jól szerepelt, és a végelszámolásnál a 3. helyen végzett (a Slovan és az Inter mögött).

Nem akarom statisztikai adatokkal, táblázatokkal untatni a kedves olvasót, de a labdarúgás ilyen: gólok döntik el a mérkőzéseket, a győzelemért és döntetlenekért pontok járnak, ami aztán a tabella állásában tükröződik, vagyis így dől el, hogy marad vagy kiesik a csapat. Az 1999/2000-es tabella azt mutatja, hogy a DAC az I. ligában a 14. helyen végzett. Rendes körülmények közt mondhatnánk, hogy elkerülte a kiesést, nem szerepelt fényesen, de nem esett ki. Azaz nem esett volna ki, ha nem történik átszervezés. Ugyanis a felsőbb vezetés úgy döntött, hogy a 16 csapatból álló ligát 10 tagúra csökkentik. Ennek következtében 7 csapat (Szenc, Máriatölgyes, Homonna, Nyitra, Dunaszerdahely, Besztercebánya és Privigye) búcsúzott, s került a II. ligába. Talán

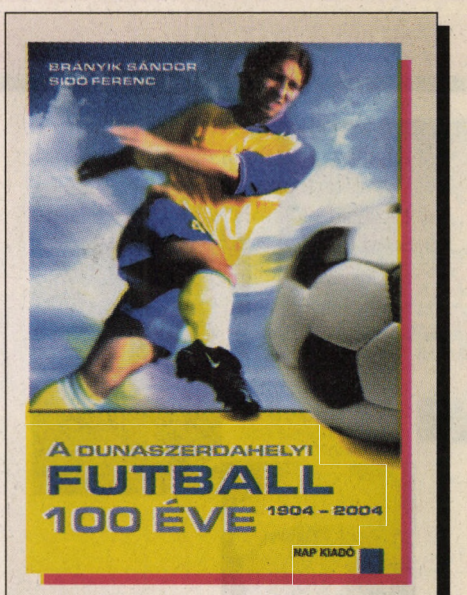

Brányik Sándor—Sidó Ferenc
A dunaszerdahelyi futball 100 éve (1904—2004)
Nap Kiadó

A kultúrtörténeti olvasmánynak is beillő kézikönyv az évszámok időrendjében tekinti át a DAC labdarúgócsapat történetét, a bajnokságokban elfoglalt helyén kívül konkrét fordulók eredményeivel együtt, a csapatösszetételekre és a klub tagságára való kitekintéssel együtt. Számos mérkőzésleírással, elemzéssel, gazdag képanyaggal, a játékosok profiljával.
Fűzve, 318 old, 16,5x23,5 cm
bolti ár: 199 Sk **kedvezménnyel: 179 Sk**

még annyit, hogy a kiesők közül a besztercebányai Duklának sikerült visszaverekednie magát a Corgoň Ligába.

A százéves DAC labdarúgócsapatának legendájához. Történelméhez olyan egyéniségek neve tartozik, mint Kornfeld Ármin a múlt század elejéről, Sándor Géza, a 30-as–40-es évek futballistája, Rummer János vagy a sportvezetők: Brüll Manó, Grünberg Samu és sokan mások. A DAC felemelkedésének és szép korszakának letéteményese Weisz Mihály volt. A kispadján sok edző cserélt helyet, közülük különösen Pecze Károly végzett áldásos munkát, de nem maradhat ki a névsorból Szikora György sem, aki játékosként is öregbítette a DAC hírnevét. Jozef Adamecről azt olvashatjuk, hogy „olyan ember volt, aki nem sokat tépelődött a szavak titkain. Pláne, ha feldühödött a DAC-ot (egyre többet) cibáló játékvezetőkre. Ilyenkor minden rejtett mérgét kiöntötte, és olyan szitkokat szórt a bírókra, hogy tartalmától dőltünk a röhögéstől."

Az elmúlt száz esztendő alatt sok remek labdarúgó kergette a labdát a DAC színeiben. Néhányan eljutottak a válogatottságig is, vagy rangosabb csapatokhoz kerültek, esetenként külföldön kaptak szerződést. Felsorolásuk hosszadalmas lenne. A DAC százéves krónikájában viszont a klub minden szereplőjét megtalálja az olvasó. Szó esik az ifikről is, hiszen az utánpótlással való foglalkozás és törődés nélkül nincs jövő s remény. A vezetők, az edzők cserélődnek, de egy megalapozott ifjúsági csapat a jövő zálogát jelenti, még akkor is, ha a DAC mai helyzete a II. ligában nem éppen a legkedvezőbb.

A sportszerető szlovákiai magyar olvasó nem fog csalódni, ha elolvassa Brányik Sándor és Sidó Ferenc sporttörténeti könyvét, amely olvasmányos, adatokban és képekben is gazdag. Nagyon fontos könyvnek tartom annak okán is, hogy a szlovákiai sportirodalom vagy sporttárgyú irodalom nagyon ritka madár tájainkon. Batta György négy-öt sportkönyvén és a már említett Turczel-köteten kívül alig született színvonalas könyv. Pedig e témakörben nem kellene a szomszédba mennünk példáért és tanácsért, a honi magyar sporttárgyú irodalom igen színes és gazdag.

Motesiky Árpád

Motesiky Árpád írásai
a Könyvjelzőben: 2003/10. 12.: Feszty Masa albuma (Farkas Veronika: Feszty Masa); 2003/4. 16.: Pipacsok (Papp Imre: Pipacsok); 2003/2. 6.: Csallóközi vadásznapló (Csiba Lajos: Őszi szarvasbőgések, tavaszi szalonkázások); 2003/1. 6.: Csallóközi vadászolvasmányok (Grellneth Károly: Csallóközi vadászösvényeken); 2002/3. 8.: Diána imádója és kegyeltje (Gazdag József: Csallóközi vadászatok); 2002/2. 7.: Csallóközi vadászatok: Gazdag József könyve

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

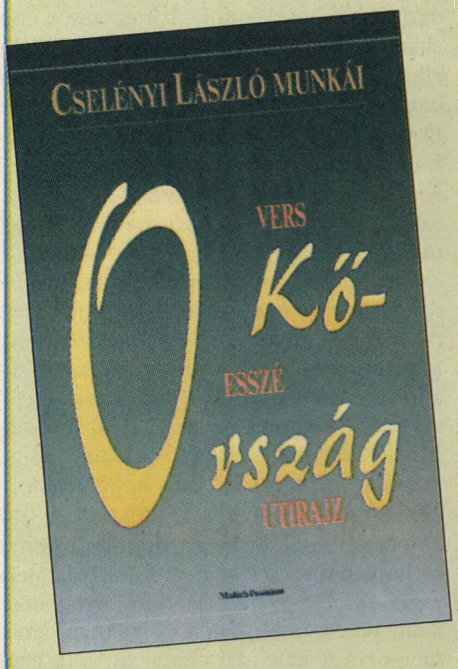

Cselényi László
Kőország
Madách-Posonium
Fűzve, 144 old., 14,2x20 cm
egyezményes ára: 65 Sk

Keményfi Róbert
A gömöri etnikai térmozaik
Lilium Aurum
Fűzve, 240 old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 350 Sk
kedvezménnyel 315 Sk

Gál Sándor
Egybegyűjtött művei IV.
AB-ART
Kötve, 352 old., 15x21 cm
bolti ár: 360 Sk
kedvezménnyel: 300 Sk

Fónod Zoltán
Üzenet
Madách-Posonium
Kötve, 328 old., 14,5x20,7 cm
egyezményes ára: 240 Sk

Napló és memoár – Zalabai Zsigmond

Az elmúlt év végén egy könyv utolsó fejezeteit próbáltam tető alá hozni. A Lilium Aurumnál futó ismeretterjesztő sorozatom negyedik kötete a cseh/szlovákiai magyar irodalom alkotóiról szóló portrésorozat lesz. Az egyes portrék egy-egy újonnan megjelent kötet ürügyén íródnak, s már több ízben gondot okozott, hogy miért nem írtam még Zalabai Zsigmondról. Most már halaszthatatlanná vált, hogy róla is szóljak, csak az ürügy hiányzott továbbra is... Hát, így rendezi a sors a világot: ha nem akadt egyéb ürügy, gondoskodott róla szegény Zalabai Zsiga úgy, ahogy senki más. Tragikus halálával. Amely épp karácsonyra esett, a temetés meg, hogyan is történhetett volna másképp, épp szilveszterre.

Mányoki Endre írta róla találóan: „Zalabai a helyit, a preparáltat (...) beágyazza a magyar történelem folyamatába. Méghozzá olyan természetességgel, amire csak a legfölkészültebb írók és tudósok képesek. Ipolypásztó saját történelme így válik élő, lélegző, személyes modelljévé egy egész ország sorsának. »Pusztán« azért, mert (...) a falutörténet nem más, mint a ma élő és itt élő személyiség kísérlete önmaga megértésére."

Hogy ki volt Zalabai, azt talán e tragédia nélkül is tudta mindenki itt, a Felvidéken. Most meg, a halál reflektorfényében még inkább tudja. Nem szándékom hát fölmondani a leckét, elismételni a közhelyeket, e napló és memoár logikája szerint inkább a magam szubjektív Zalabai-képét próbálom e pár rövid bekezdésben megrajzolni addig is, amíg erre jobb alkalom nyílik. A nálam épp tíz esztendővel ifjabb, akkor még suhancot a hetvenes évek elején ismertem meg, röviddel párizsi kalandom után. Az épp szárnyát bontogató Zsiga elkérte az akkoriban már évek óta kéziratban várakozó munkámat, az *Összefüggések*et, mondván, hogy szeretné elolvasni. Nem nagyon tetszett neki, láttam, hogy nem tudja, hová tegye. Eltelt egynéhány esztendő, s mit ad isten, Zsiga lett a Madách felelős szerkesztője. Történetesen épp akkor, amikor végül is, tíz esztendő múltán elhatároztatott, hogy jelenjen meg a *Krétakor*. Kiegészítve ugyan a régi versekkel s az újabbakkal, s ezenkívül meg kellett magyarázni a jámbor olvasónak az egészet. Ez a feladat hárult a felelős szerkesztőre, Zalabaira. Szívtam a fogam, hogy mi lesz ebből. S hogy mi lett belőle, mutatja a *Krétakor* utószava, Zalabai remek tanulmánya, melyet máig példaként emlegetnek, akik emlékeznek még rá. Mi történt itt tulajdonképpen? Az történt, hogy a szerkesztő (a felelős szerkesztő!) akkor – ne feledjük, 1977–78-at írtunk – fejével felelt a kiadott könyvért, s először is magának kellett hát megfejtenie a rejtélyt. Zsiga nekiállt, s megfejtette. Úgy, hogy tulajdonképpen még előttem is az utószavából (no és persze Koncsol tanulmányaiból) derült ki, hogy mit is cselekedtem valójában. Mert Zsiga ilyen gyerek volt. Nem nyugodott, amíg végére nem járt a dolgoknak, amíg meg nem fejtette az ismeretlent, amit meg akart fejteni.

A probléma az volt, véleményem szerint, hogy nagyon sok mindent akart megfejteni. Sokarcú ember volt. A hagyományos irodalom ugyanúgy érdekelte, mint az avantgárd költészet. A falukutató szociográfia ugyanúgy, mint a tudományos monográfia. Legfőbb bizonyítéka ennek életművének két csúcsteljesítménye, a *Mindenekről számot adok* s a *Hazahív a harangszó* című, szülőfalujáról, Ipolypásztóról szóló faluszociográfia (melynek tervezett harmadik kötete, a *Próbák népe* immár véglegesen hiányozni fog), illetve a *Tűnődés a trópusokon* című monográfia, a cseh/szlovákiai magyar tudományosság egyik csúcsteljesítménye.

De még ennél is több arca volt Zalabai Zsigmondnak. Hisz a Csemadoktól, színjátszóktól, irodalmi színpadok szervezésétől a '89-es erdélyi magyarok megsegítéséig, a Bibliotheca Hungarica megalapításától az ipolypásztói templomra való gyűjtésig minden foglalkoztatta. S véleményem szerint ez volt a probléma: hisz nyilvánvaló, hogy ha valaki tudós akar lenni, akkor annak hajnaltól éjfélig a fenekén kell ülnie, és bogarászni (márpedig ezt Zalabairól aligha lehetett elképzelni), ha meg népművelő s publicista akar lenni, akkor megint csak hajnaltól éjfélig kutyagolnia kell az ország útján. Erre meg, az évek múlása és az egészsége romlása miatt egyre kevesebb ereje maradt. S marad a kérdés: mi volt előbb: a betegség, vagy a meghasonlás? Mészáros András – egykori tanszékvezetője a pozsonyi bölcsészkaron – is utalt erre gyászbeszédében, megemlítve Zsiga kérdését: „Azért nem tudok-e írni, mert beteg vagyok, vagy azért vagyok beteg, mert nem tudok dolgozni?" Ma már nem fogja senki megválaszolni Zalabai kérdését. Pedig éppen az ő válaszára lenne szükség az egész nemzedékével, mi több, az egész cseh/szlovákiai magyar értelmiséggel kapcsolatban is. Nagy terve volt ugyanis, hogy megírja nemzedékének, a Növekvő nemzedéknek (ez lett volna a kötet címe) a monográfiáját. Most már nemcsak a monográfia nem készül el, hanem, úgy tűnik, a növekvő nemzedék sem. Ha még élne, s tovább írná, alighanem találóbb lenne az a cím, hogy Megtorpant nemzedék. S ha valaha, épp most, Zalabai tragikus halála apropóján föltehetjük a kérdést az egész nemzedékkel, a mai ötvenévesekkel kapcsolatban: mi történt ezzel a korosztállyal? Jut eszembe, egy régebbi cikkében *Nemzedék, szélárnyékban* címmel is írt róluk. Szóval, mi történt ezzel a szélárnyékban növekedett, ám kiteljesedni máig nem tudó csapattal? A zseniálisan indult Kovács Magdával s férjével, Bárczi Pistával? Dúdor Pistával és Dusza Pistával (mennyi Pista, és mennyi gömöri!) s magával Zalabai Zsigmonddal? S marad a kérdés: Miért? Miért? Miért?

Cselényi László

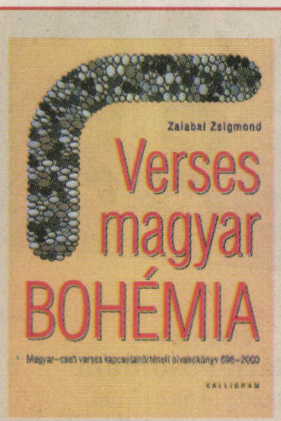

Zalabai Zsigmond
Verses magyar Bohémia
Kalligram

A maga nemében egyedülálló antológia a honfoglalás korától kezdve a 20. század végéig megjelent cseh vonatkozású, magyar nyelven íródott vagy magyar szerzők (Ilosvai Selymes Pétertől Bolemant Lászlóig) tollából származó versszövegeket tartalmaz. Zalabai Zsigmondnak e műveket magyarázó tudományos esszéivel, kommentárjaival, jegyzeteivel.
Fűzve, 368 old., 14,5x23 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel: 259 Sk**

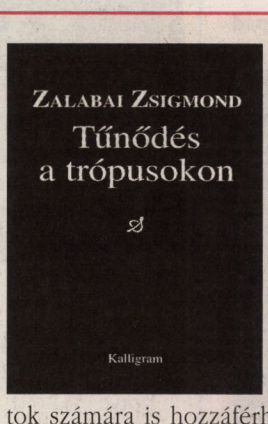

Zalabai Zsigmond
Tűnődés a trópusokon
Kalligram

Az úttörő jelentőségű esztétikaelméleti munka a költői kép szerkezetét és szerepét vizsgálja, rendszerezve és átrendezve a trópusokat. A monográfia külön erénye a tiszta, áttekinthető, egyszerre tudományos és esszényelv, mellyel mondanivalóját a nem szakmabeli olvasók, költészetbarátok számára is hozzáférhetővé teszi. Harmadik, változatlan kiadás.
Fűzve, 256 old., 12,3x18,3
bolti ár: 120 Sk **kedvezménnyel: 109 Sk**

Cselényi László olvasónaplója

Mondjátok el majd...

„Megyek. Ott, túl a mélyben / kövek hűsége hívogat. / Lángoló fehér-feketeségben / a sírás mögöttem marad. / Se hazugság, se szemek vére, / csak dúdolok félhangosan. / Kövek szívtelen melegével, / csak általuk, csak általam."

Ennek az 1980-ból származó versnek *Kövek hűsége hívogat* a címe. Aligha van sok köze az akkor még szinte ismeretlen, ám újabban slágerré vált Wass Albert-vershez (*A kő marad*), mégis alighanem ugyanaz az indulat munkál a hátterében, mint amannak. 2003 szeptemberében ünnepelte fennállásának fél évszázados jubileumát a tornaljai magyar gimnázium, s ennek az alma maternek egyik diákja, Kövesdi Károly szinte napra egyidős e gimnáziummal, lévén, hogy az iskola, mely első évfolyamának diákja volt e sorok írója is, tehát tanúsítom, hogy a kezdet zűrzavara miatt e gimi sem szeptember elsején indult, hanem október közepe táján, talán ugyanazon a napon, október 15-én, amikor protagonistánk éppen megszületett. S ha már így belekeveredtünk a számmisztikába, tegyünk hozzá egy harmadik ötvenet is, jelen írásunk egyik apropóját, ti. a Lilium Aurum Kiadó szerencsés társvállalkozásának, az *Ötven év – ötven vers* sorozatnak a legújabb kötetét, Kövesdi Károly *Testamentumát*.

„mindenki mást csinál
mákvirág jómadár
mellen a féltégla
ó karaván

karaván mást csinál
mellén a mindenki
féltégla mákvirág
ó jómadár

...

féltégla mást csinál
mellén a mákvirág
jómadár karaván
ó mindenki"

Nem tévedés, ezt a szinte Weöres Sándor-ihlette verset (*Felépítmény*) ugyanaz a költő írta, aki az előbbi, Wass Albert-ihlette költeményt. Kövesdi előző, 1996-os válogatásában (*Az utolsó szoba*) az idézett két vers a kötet elején és végén van – e mostaniban is, csak megfordítva –, talán nem véletlenül. Zalabai Zsigmond, a szerző kritikusa és köteteinek utószóírója („*Mondjátok el majd, írtunk verset is.*") szerint Kövesdi „nagyot lépett előre: szervesen, átgondoltan építkezik, s létrehozott közben vagy másfél tucat erőteljes tehetségre valló, számtalan esetben hibátlan, érett, esztétikailag magas fokon megvalósított költeményt..." Így igaz. S ami igaz volt 1996-ban, még inkább igaz ma, 2003-ban.

Íródott pedig mindez úgy kb. egy hónapja. Lévén, hogy az *Ötven vers...* megjelenése késett, Kövesdi előző válogatásából dolgoztam, befejezetlenül hagyva a naplót, vélvén, hogy az új válogatás jelentős új versekkel gazdagítja az életművet. S minő tragikus tréfája a sorsnak, hogy mire itt a *Testamentum* s hozzáfognék a folytatáshoz, lecsap a ménkű, s ízzé-porrá zúzza mindazt, amit eddig a kritikus gondolt. Az utószót író Zalabai Zsigmond tragikus haláláról beszélek ugyanis, hisz e nélkül hogyan is fejezhetném be recenziómat ma, december 30-án, egy nappal Zsiga szilveszteri temetése előtt? Zalabairól, sajnos, a túlsó oldalon külön is kellett írnom, most csak a Kövesdi-kötet s utószavának ürügyén szóljunk az egész nemzedék s benne Kövesdi és Zalabai, tehát a mai ötvenévesek bonyolult sorsáról. Mert a tragikus halál éles reflektorfényt vetett mindannyiunkban például Zalabai fényes tehetségének hosszan tartó megtorpanására. Zseniális esszéi, *Tűnődés a trópusokon* című monográfiája után ugyanis az alig negyvenéves Zalabai megtorpant és elhallgatott. S azóta sem tudott továbblépni. S most, hogy e tragikus reflektorfényben olvasom a Kövesdi-kötetet, megdöbbenek. Majd tíz év után szinte egyetlen verssel sem bővült a hajdani válogatás! Mi történt itt ezekkel a mai ötvenévesekkel, Uramisten? S ha meggondolom, és utánanézek a többi ötvenesnek? Az *Egyszemű éjszaka* s a *Fekete szél* gárdájának, Zalabai Növekvő nemzedékének? Nem itt a helye, hogy ezt elemezzük, most csak protagonistánkról, Kövesdi Károlyról:

„Kövesdi Károly mára besorakozott, méltó helyet kérve magának, a szlovákiai magyar líra középnemzedékének azon képviselői közé, akik »lélektől lélekig« szólva a Vers nyelvén, odafigyelést és rábólintást várva, okkal és joggal kérnek bennünket arra: »Mondjátok el majd, írtunk verset is.«"

Írja, írta Zalabai Zsigmond 1996-ban, s a *Testamentum* újraközli az egykori utószót. Így igaz, ismételhetem meg magam is. Az utóbbi hetekben-hónapokban módom volt elég gyakran foglalkozni e – sajnos – nem növekvő, inkább megtorpant nemzedékkel, s magam is úgy látom, hogy Kövesdi az egyik legjobb képviselőjük, beleértve az *Egyszemű éjszaka* s a *Fekete szél* gárdáját (Grendel kivételével, természetesen). Még inkább ezt mondanám, mármint hogy Kövesdi az egyik legjobb képviselőjük, ha e színvonal nem állt volna meg 1996-ban, s az új válogatás legalább annyi új nagy verssel gazdagodott volna, mint amennyit Zalabai tíz éve felsorolt. Ez, sajnos, nem következett be. A *Testamentum* utolsó nagy verse, a kötetcímet adó, 1996-ból való:

„Mondjátok el majd írtunk verset is
ti hátrahagyott lélektelen tárgyak
éledjetek fel és folytassatok
vakogjátok el sorban az imákat
suttogjatok és káromkodjatok
úgysem lesz aki hallja
megvakul aki látja"

Miért? Miért? Miért?

Cselényi László

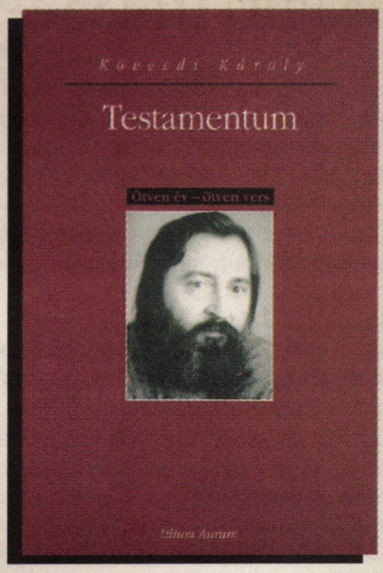

Kövesdi Károly
Testamentum
Lilium Aurum

Az *Ötven év – ötven vers* sorozat legújabb kötete az idén jubileumát ünneplő költő és újságíró Kövesdi Károly eddigi verseskönyveiből kínál átfogó válogatást, fordított időrendi sorrendben. A könyvet Zalabai Zsigmond terjedelmes, tanulmányértékű utószava zárja, mely elemzi és összefüggéseiben láttatja e jellegzetes költészet motívumait és értékeit.
Fűzve, 96 old., 12x18 cm
bolti ár: 99 Sk
kedvezménnyel: 89 Sk

Sokféle másság – végeérhetetlen párbeszédben

Jelentős szakmai tanácskozások esetében bevált gyakorlat a konferencia anyagának publikációja könyv formájában. Az elért eredmények így nyilván hozzáférhetővé válnak azok számára, akik nem ve(he)ttek részt a rendezvényen, illetve forrás- és hivatkozási anyagot jelentenek a további kutatásokhoz. Ennek a belátásnak a következménye a *Somorjai disputa (1.)* című kötet, mely *Az élő szlovákiai magyar írásbeliség* című szimpózium előadásait tartalmazza. A címben szereplő sorszám, illetve a fedőlapon álló sorozatcím (*Disputationes Samarienses*) arra utal, hogy a közeljövőben vélhetően gyakorlattá válik a szlovákiai magyar irodalom(történet, -elmélet, -kritika)ban egyelőre szinte szenzációnak számító könyv megjelenése.

A Somorjai disputa elnevezésű szimpóziumon, melyre 2002. december 14-én került sor a Márai Sándor Alapítvány és a Fórum Kisebbségtudományi Intézet rendezésében Somorján, 16 előadás hangzott el. A kötetben olvasható tehát: Rožňo Jitka: Szó kontra társadalom – Irodalom a XXI. század kontextusában; Grendel Lajos: Irodalom és kritika viszonyáról; Elek Tibor: A felvidéki magyar polgárság Grendel Lajos korai regénytrilógiájában – Éleslövészet, Galeri, Áttételek; Benyovszky Krisztián: Kifigurázás – Kisebbség(i)/regény-/metaforák (benne Bereck József Öregem, az utolsó c. regényének elemzése); Keserű József: A Rácsmustra (félre)olvasása – Metanarratív metakritikai vázlat; Kocur László: Csipkerózsika – még mindig ébredőfélben (az 1990 óta kiadott prózai mesekönyvekről); Németh Zoltán: Hárman az ágyban – Gondolatok a 90-es évek lírai köznyelvének libertinus vonulatáról, különös tekintettel Csehy Zoltán fordításaira; Csehy Zoltán: Bordély és boncterem – bevezetés a transzgresszív lírába – A perverzió méltósága; Polgár Anikó: „Fordítva hulló hó" – Tőzsér Árpád – Vladimír Holan: Éjszaka Hamlettel; Tőzsér Árpád: Megjegyzések és kérdések – Vojtina Ottó recepcióesztétikájához és Orlando lovag döglött lovához; Hizsnyai Tóth Ildikó: Miért éppen Malacka? – Helységnevekről a szlovák–magyar nyelvpárú műfordításban; Sánta Szilárd: Farkas Roland munkáiról; Beke Zsolt: Kísérlet egy vizuális költemény újabb recepciójára – Juhász R. József: Végtelen sorok írója e költő; Vida Gergely: „nem vagyok önazonos" – Gondolatok a nyolcvanas évek szlovákiai magyar költészetéről; Korpás Árpád: A két világháború közti (cseh)szlovákiai agrárpárti magyar mozgalom sajtója és politikai koncepciója a földreform kezdete idején – Vázlat; H. Nagy Péter: Iskola a (tűrés)határon. Vita a galántai Magángimnázium ideológiájáról – Idézetgyűjtemény.

A címek és alcímek puszta felsorolásából is kitűnik, hogy rendkívül változatos anyagról van szó, ami a felvetett nagyon tág témából, illetve az előadók érdeklődéséből, kutatási területéből adódik, valamint összefügg azzal is, hogy a disputa szervezője (egyben a könyv összeállítója és szerkesztője) az előadók döntésére bízta a konkrétabb témaválasztást, ami izgalmas kihívást jelenthetett. Ezért nem véletlen, hogy rendszerező jellegű tanulmány vagy egyetlen mű elemzése vagy éppen irodalmi folyamat, jelenség nyomon követése egyaránt megtalálható a kötetben. Ezért a (műfaji) sokszínűségért is izgalmas a szöveggyűjtemény, meg természetesen a felvetett problémák sokaságától is, amiből arra következtethetünk, hogy sokféle irányban indultak el a szlovákiai írásbeliséggel foglalkozó gondolkodók, mert nyilván rá kellett döbbenniük, hogy sok az elvégzendő feladat.

Figyelemre méltó a kötet szerkezete. Az előadások írott változatai nem az elhangzás sorrendjében állnak, hanem a *szerkesztői önkény* szerint rendeződnek nagyon tudatosan átgondolt koncepciót sejtetve. Az egymás mellé kerülő szövegekben gyakran az előző szerzője, pontosabban annak valamely műve kerül a következő szöveg középpontjába, vagy éppen az egymás után következő tanulmányok témája érintkezik valamiképpen. Így sajátos párbeszédhelyzetbe kerülnek a szövegek (disputálnak!), sokszor termékeny feszültségbe is, egyik a másikra reflektál annak ellenére, hogy előzetes egyeztetésre nemigen került sor az előadók között (vagyis nem valamiféle korreferátumnak készültek).

Sok szerep keres még több szerzőt

Szűkebb irodalmi berkeinkben ritka a színpadra adaptálható gyermekpróza és még ennél is ritkább a színdarabokat, jeleneteket tartalmazó kötet. A színházlátogatóvá (esetleg színjátszóvá) nevelés még kevesebb hangsúlyt kap, mint az olvasóvá nevelés. Pedig sok élménytől fosztjuk meg a gyerekeket, akik az akciófilmek és számítógépes játékok szűk keretei közé szorítva fantázia- és érzelemszegény, savanyú vagy agresszív felnőtté válnak majd, csapatszellem és egymás iránti felelősség nélküli, önző lényekké.

A gyerekek nagy többsége pedig szeretné a színpadot, ha hagynánk. Vannak persze merész tanító nénik, akik előrángatnak, leporolnak néhány népmesét és dramatizálják azt, ez a tevékenység azonban sok munkát és színpadismeretet igényel. Mennyivel egyszerűbb lenne leemelni a polcról valamelyik neves szerzőnk színdarabját, drámakötetét, jelenetgyűjteményét, és kiválasztani a színjátszásra vágyó gyerekeknek a legmegfelelőbbet.

A kétségbeejtő űrt persze nem töltheti be N. Tóth Anikó kötete, de legalább némi reménykedésre ad okot. A *Dülle és Kandika* című, száz oldalt meghaladó könyvecske hat, színpadra vihető, rövid darabot tartalmaz, gyermekközeli, játékos megfogalmazásban. A szerző a meseírással egyidejűleg a mesék eljátszhatóságával is aktívan foglalkozott, ez a kötet ennek a tevékenységnek az eredményeképpen született. Voltaképpen eljátszott darabok leiratáról, utólagos rögzítéséről van szó. Az író nemcsak a szöveg színpadszerűségét tartja szem előtt, hanem hasznos tanácsokat, ötleteket ad a díszlet és jelmez kérdésében is, hiszen pontos instrukcióival, ábráival, lekottázott dalaival jelentősen segíti a színjátszókört vezetni óhajtó kezdő tanárok munkáját.

Maguk a darabok rövidek, nem túl igényes helyszínváltoztatásokkal, a felkészítő és színjátszók dolgát megkönnyítendő. Cselekményük pergő, de nem feszültségnövelő, végkifejletük pozitív, némi didaktikus felhanggal. A *Mese a fáról, mely a Virágheggyel szemben állt* egy Weöres Sándor-varázsszöveg beemelésével válik kissé misztikus, allegorikus mesedarabbá, melynek központi fogalmai a másság és a magány. A felvetett probléma nem oldható meg, a darab vége visszatér a kiindulási alaphelyzetbe. Az ármány itt erősebb a jóakaratnál, a feloldás mégsem negatív, inkább a változtathatatlanba belenyugvó, optimistán szemlélődő nyugalomba torkollik.

A *Zenebona* hangulata az előzőtől teljesen eltér. „Mendegélős" darab, végeérhetetlennek tűnő vándorút, hol a vándorok száma jelenetenként növekszik. Ismerős helyzet, népmeséinknél is gyakori a vándorlás motívuma. Mégis eltér a megszokott sémáktól ez a rövid színdarab, hiszen a vándorút célja nem holmi varázstárgy megszerzése vagy elátkozott személy megmentése, hanem a betegségként kategorizált botfülűség orvoslása. Mint szituáció ugyan nem sok drámai feszültséget tartalmaz, de némi komikum forrása lehet. A botfülűség a szerző értelmezésében ugyanis korántsem csak zenei fogalom, hisz a főhős, Botfülű Bódog a hangszer- és dallamimitációként felhasznált mondókákat „hallja félre", másokkal helyettesíti, tehát a zene helyett a szöveg a domináns motívum. A botfülűség így nyelvi dimenzióban terjed, a mondóka-

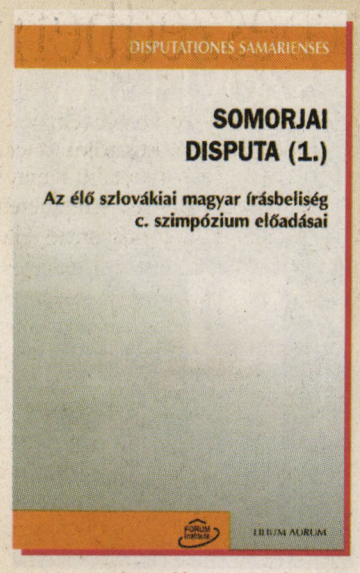

Csanda Gábor szerk.
Somorjai disputa (1.)
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum

A 2002 decemberében Somorján megrendezett *Az élő szlovákiai magyar írásbeliség* című irodalmi szimpózium anyaga, az ott elhangzott tizenhat előadás szerkesztett, a konferencia sajtóvisszhangjával és függelékszövegekkel kiegészített változata. Hunčík Péter bevezetőjével, Somogyi Tibor fényképeivel.

Fűzve, 272 old., 12x19,5 cm
bolti ár: 170 Sk
kedvezménnyel: 150 Sk

Figyelemre méltó a kötet szerkezete azért is, mert a bevett gyakorlattól kissé eltérően a konferenciaanyaghoz egyéb dokumentumok is kapcsolódnak. Mindenekelőtt a Somorjai disputa sajtóvisszhangja. Ebben a fejezetben nemcsak a rendezvényt beharangozó, illetve megvalósulását konstatáló napi sajtóhírek olvashatók, hanem olyan szövegek is, amelyek *folytatják* a disputát, illetve elvégzik annak értékelését, különböző formában persze. Emlékezetes marad bizonyára a Tőzsér Árpád – H. Nagy Péter-levélváltás, idézve az *Új Szó* Gondolat rovatából (már csak azért is, mert tanulni lehet belőle akár kulturált vitát például, ami a szlovákiai magyar sajtó hasábjain megjelenő nyílt levelezésekre oly kevéssé jellemző...). Fontos szöveg Németh Zoltán tanulmánya, mely a Tatabányán megjelenő *Új Forrás* (mondhatni) Disputa-blokkját vezeti be. A *komoly* szövegek között pedig üdítően hat a névtelen szerző-szemtanútól származó, laza humorral átszőtt internetes úti beszámoló a somorjai fő- és *háttér*eseményekről...

Keserű József a második dispután elhangzott előadásában sikeresnek gondolja a rendezvényt a felvetett kérdések sokasága, illetve a ténylegesen el nem hangzó kérdések miatt (is). Németh Zoltán említett írásában a szlovákiai magyar irodalomban/kritikában fellépő új nemzedékről, illetve a hozzá kapcsolódó szemléletváltásról, az irodalmi folyamatok átrendeződésről szólva a Somorjai disputát jelentős állomásnak látja. Paradigmaváltásról tesz említést H. Nagy Péter is, valamint a disputa folytat/hat/andóságát is kiemeli a lezárhatatlan párbeszédnek mondott, Tőzsérhez szóló levelében. (A levélváltásból az is kiderül, hogy sem Tőzsér, sem H. Nagy nem unatkozott a somorjai találkozón, ami szintén jelentéses, hiszen nem akármilyen személyiségekről van szó...)

A könyv erényeiről még: a függelék tartalmazza azokat a versszövegeket, amelyek elhangzottak a dispután, illetve amely versre elemzés épül. Ezenkívül tartalmazza a szerzők adatait, valamint Somogyi Tibor jóvoltából a szerzők kitűnő portréit és pillanatfelvételeket (mintegy hangulatjelentéseket) a disputáról.

Kinek szól a könyv? Elsősorban a szakmának – teoretikusoknak, kritikusoknak, irodalmat tanítóknak-hallgatóknak, nyilván a szerzőknek is (nem csupán azoknak, akikről szó esik a kötet lapjain...). És persze nyugodtan olvasgathatja a nem profi olvasó is, amennyiben érdeklik az irodalmi folyamatok.

Ami az értékelést illeti még: a Disputa tervezetében (ami szintén olvasható a dokumentumok között) megfogalmazott célok – egy hagyományteremtő, intézményes jellegű szinkronikus és diakronikus irodalomkutatás szükséges alapjainak létrehozása; a szlovákiai magyar irodalmi élet felpezsdítése, egy műhelyjellegű állandó disputa megalapozása – megvalósulni látszanak. Hiszen az 1. disputát ez ideig három is követte. Ehhez persze szakemberek kellenek, elvégzendő feladatok, szervezeti-intézményes háttér. Úgy tűnik, mindez adott. Úgy tűnik, lesz folytatás. Reméljük, könyv formájában is.

N. Tóth Anikó

ferdítés pedig a darab helyzetkomikumának alapja. Mivel nyelvi játékról van szó, fontos megemlíteni a szereplők alliteráló vagy rímelő neveit is, mint például Tamburás Tóbiás, Nótás Jónás, Brácsás Mátyás. A lezárás enyhén didaktikus, de nem erőltetett: a botfülűségtől főhősünknek csak egy módon sikerül szabadulnia, ha mindenki együtt zenél, tehát csapatmunkában vesz részt.

A harmadik mű a kötetben egy meseadaptáció, Lázár Ervin írása alapján, *A kislány, akit mindenki szeretett* címmel. Az eredeti szöveghez ragaszkodó, mondandóját töretlenül közvetítő színpadi feldolgozásról van itt szó, melybe N. Tóth Anikó szervesen beleillesztette Nemes Nagy Ágnes egyik jól ismert gyermekversének néhány sorát is. A két irodalmi nagyság „házasságából" mindenképpen figyelemre méltó mű született, bár talán a rímeket kár volt feláldozni.

A kötet legpergőbb, legleleményesebb darabja a *Kacor király*. Az ismert motívumokat új környezetbe ágyazta az írói fantázia, egy hamburgeres-kólás, a gyerekek számára ismert és otthonos világba. A szereplők itt határozott karakterek, még némi jellemfejlődésre is van lehetőségük. Ez a darab a leginkább gyermekközeli és oktató szándéktól mentes a kötet valamennyi írása között.

Az utolsó két mű a szerző *Alacindruska* című meséskönyvében szereplő egy-egy meséjének színpadra szánt átirata. Az *Alacindruska* című darab mozgatórugója szintén a vándorút, de a *Zenebonával* ellentétben minden szereplőt más cél vezérel. Érdekes nyelvi lelemény a többször beiktatott halandzsaszöveg, mely az idő múlását és a vándorlást hivatott érzékeltetni. A darab sok változatos mozgásra és más nonverbális kifejezésre nyújt lehetőséget.

A könyv címadó darabjában, mely sorrendben az utolsó a kötetben, jellemfejlődést mutató főhősökkel találkozunk. Dülle és Kandika hazudozó, kárörvendő, rágalmazó karakterből válik bűnbánóvá és megszeppentté, s a játék lezárásában van esély a teljes megjavulásra is.

Hat érdekes, nem terjedelmes színdarab. Hat hangulat. S ami kerek egésszé teszi őket: az odafigyelés a gyermekre, az érzékeny reagálás a gyermeki lélek színárnyalataira, az önfeledt szórakozni vágyás, a színpadszeretet és a segítő szándék.

Mint a fehér holló, olyan ritka a gyermekszíndarab a mi tájainkon. Bárcsak ez a kötet hírnöke lenne a kedvező fordulatnak, a közöny és nemtörődömség felszakadozásának.

Kozsár Zsuzsanna

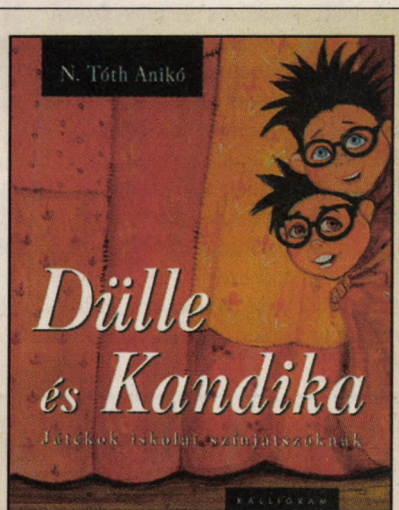

N. Tóth Anikó
Dülle és Kandika
Kalligram

A kötet hat mesés kaland (az illusztrátor Balázsy Géza, a dalszövegeket Béres Gábor zenésítette meg) szórakoztató, lebilincselő forgatókönyve, mesés élmények tárháza kicsiknek és nagyoknak.

Fűzve, 128 old., 17x20,5 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 149 Sk**

Kinek a Hodžája?

Hodža-könyvet ma kiadni akkor van értelme, ha az megnyugtatóan tisztázza az államférfiról újabban kialakult „legnagyobb szlovák politikus" képet. Világosabb, ugyanakkor árnyaltabb Hodža-portréra természetesen elsősorban a szlovák társadalomnak van szüksége – de nem árt nekünk se. Sőt lehetséges, hogy esetében a magyar szempontú megközelítések (értve ez alatt Hodža minden irányú magyar recepcióját 1918 óta) segítséget tudnak nyújtani ahhoz, hogy a kétségtelenül tehetséges filozófus-politikus végre megtalálja helyét a higgadt szlovák történelmi tudatban. Ezért is volt okos lépés a Kalligram részéről 1997-ben előbb szlovákul, s most magyarul is megjelentetni Milan Hodža *Szövetség Közép-Európában* című politikai visszaemlékezéseit.

Pusztán gyakorlati szempontból persze a *Szövetség Közép-Európában* teljesen haszontalan mű. Hodža számos téves és naiv megállapítását egyrészt a történelemben mindig kötelező forráskritika, másrészt az 1945 után bekövetkezett helyzet, különösen az európai integráció jelenlegi történései teszik hiteltelenné. Londoni emigrációjában Hodža nemcsak Közép-Európa 1941 után várható jövőjét mérte föl minden tekintetben rosszul, hanem a már megélt időszakot is, holott egy közép-európai ország hosszú ideig szolgáló felelős politikusaként legalább saját jelenjével tisztában kellett volna lennie. Értelmezésében a közép-európai államszövetség stratégiai alapja a nagyhatalmaktól való megszüntethetetlen függés, ideológiai közös nevezője pedig a szomszédos nagyhatalmak elleni kényszerű védekezés – más szóval a kis nemzetek csakis a nagyok érdekhálójának determináltjai lehetnek. Hodža egyéb tekintetben sem az egyes országok szabad és gazdaságilag eredményes kooperációja végett képzelte el a föderációt, pedig a mai EU éppen ezt testesíti meg: sok kis egység (ország, országrész, régió) sokszínű kvázi konföderációját, amelyet szinte kizárólag gazdasági érdekek tartanak össze.

A hazájától távol előadásokat tartó és politikai háttéranyagokat író Milan Hodža tévedéseire csak részben lehet racionális magyarázatokat találni. Tény, hogy írásának első megjelenésekor (a *Federation in Central Europe*-ot 1942-ben adták ki angolul) Hodža sok mindent nem sejthetett Európa háború utáni fejleményeiből. Mégis érthetetlen, miért vett be Közép-Európa-víziójába olyan elemeket, amelyeket 1938-at követően – fölvértezve fasizmus, revizionizmus, appeasement stb. tapasztalataival – igazi reálpolitikus nem mert volna megkockáztatni. Föderalizációs eszméje a kis és közepes szláv népek összefogásán alapul, abból a teljesen hamis tételből kiindulva, hogy „az önkéntes együttműködés ezen országok népe között már erősen gyökeret vert sok ember gondolkodásmódjában és érzelmeiben". Hodža abszolút figyelmen kívül hagyta a modern nacionalizmusok agresszív működési mechanizmusát (saját hazájának megalakulásakor „demokratikus nacionalizmusról" beszél), valamint azt, hogy a Nyugat a történelem során mindig csak akkor és azért szorgalmazta a térség egyesülési folyamatait, hogy csökkentse saját felelősségét Közép-Európa iránt. Ennek megállapításához nem kellett megérni 1945-öt, csupán némi történelmi szintézis képessége szükségeltetett.

A hatásos szónok és jó tollú Hodža szövegein a stilisztikai elemzés pontosan kimutatja egyrészt a politikai demagógia és pamfletzsurnalizmus stílusjegyeit, másrészt elfogultságát a magyarok iránt; mint minden tömegpolitikus, ő is kész volt fölhasználni bármilyen érvet, akár egymással össze nem férőket is, hogy célközönségét hatás alatt tartsa. Így kerül ha nem is egy lapra, de közös fejezetbe a közép-európai economie dirigée Maynard Keynes módra, a vagyoni viszonyok új leosztása à la F. D. Roosevelt, eszmefuttatások a liberalizmus hiányosságairól, már-már szovjet típusú osztályharcos szempontok jog nélküli tömegekről, kultúrák jó szándékú egymásra hatásába vetett jámbor hit és így tovább. Tévedései természetesen nem indokolják, hogy összes politikai gondolatát sutba dobjuk. Számos ponton éppenséggel originális gondolkodó áll előttünk, aki újfajta nemzetszemléletével tényleg a korszak egyik nagy formátumú politikusa. Az európai agrárium helyzetével (az ő szóhasználatában „agrárdemokrácia") kapcsolatos programja valóban életszerű – azt viszont Hodža-előismeret nélküli olvasói nem tudhatják, hogy agrárpolitikája tulajdonképpen magyar örökség: Hodža még kicsi gyerek volt, amikor 1879-ben (az övéhez nagyon hasonló) erőteljes agrárius szervezkedés indult gróf Károlyi Sándor és Dessewffy Aurél kezdeményezésében.

Hodža sajátos politikai nézeteit, tévedéseit, de ugyanakkor szellemes, ésszerű érveit is cáfolni, pontosítani vagy megerősíteni csak egy másik könyv tudná. A mű alkalmas is, méltó is lenne rá. Történelmi tévedései azonban határozott korrekcióra szorulnak. Sajnos, Hodža a szlovák–magyar viszály legrosszabb hagyományait folytatta, sztereotip képet ismételgetve az elmaradott magyar dzsentriről, tendenciózus álhistorikusi megállapításokat téve a huszita mozgalomról mint a csehszlovák demokrácia fejlődésének útján tett lényeges lé-

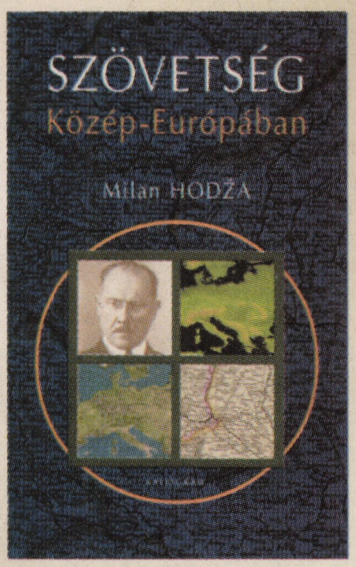

Hodža, Milan
Szövetség Közép-Európában
Kalligram
Fűzve, 320 old., 13x20 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 289 Sk

A Kalligram Könyvkiadó rendkívüli ajánlata

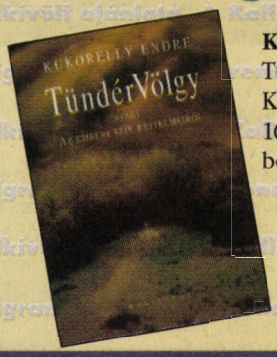

Kukorelly Endre
TündérVölgy
Kötve, 376 old.,
16,5x22,4 cm
bolti ár: 310 Sk

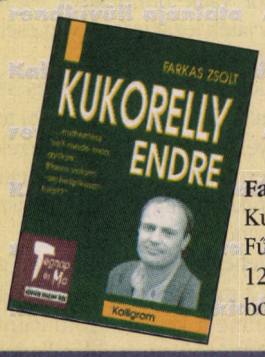

Farkas Zsolt
Kukorelly Endre
Fűzve, 224 old.,
12,5x18 cm
bolti ár: 190 Sk

Egyet fizet, kettőt kap! Azaz: kedvezménnyel vásárolhatja meg a regényt, s ajándékba kapja hozzá a szerzőről szóló monográfiát!

A két könyv most együtt csak **289 Sk**

pésről, a parasztoknak kedvező Hunyadi Mátyásról, továbbá arról, hogy a 17. században Szlovákia 36 nyomdájában „nemcsak csehszlovák és latin, hanem magyar és német nyelven is adtak ki műveket", a magyar csendőrség „undorító atrocitásairól, gyilkosságairól és akasztásairól", nemes egyszerűséggel magyarnak nevezve Tukát, Tisót és az egész – magyar támogatással fennálló – hazaáruló szlovák rezsimet. Folytatja a romantikus szláv történelemírás nem egyforma mércével mérő magyarfóbiáját is, ti. hogy rendszer és rendszer, hatalom és hatalom, eszköz és eszköz között különbség van, ha magyar versus nem magyar rendszerről, hatalomról és politikai eszközről van szó. Egy ilyen gyöngyszem az a megállapítása, hogy „egészében véve a középeurópai demokráciákat, Magyarországot kivéve, a nemzeti hovatartozás érzése erősíti, és nacionalizmusuk demokratikus elvek mentén fokozódik", ugyanott viszont „alapvetően demokratikus népeknek" nevezve a szlovákokat és cseheket. Amikor Hodža ezeket írta, háború zajlott, de az sem menti verbális sovinizmusát.

Nem mintha időnként nem lenne igaza, pl. a kiegyezés utáni Magyarország merev politikai elitje felé tett kritikai megjegyzéseiben. Ha valamely szlovák politikus szellemi hagyatéka alkalmas a modern szlovák nemzettudat fejlesztésére, akkor Hodžáé igazán az. S ha véleménye, iratai később (azaz mostantól) történelmi referenciául szolgálnak, és ugyanúgy fognak rájuk hivatkozni, mint mi Kossuthra vagy Deákra, nem maradhatnak említés nélkül elfogultságából eredő történelmi „tévedései". A forráskiadványt jegyzetekkel ellátó egyik történész, Simon Attila (feltételezhetően ő) nagyon helyesen állapítja meg, hogy pl. 1848-cal kapcsolatos megállapításai szöges ellentétben állnak a történettudomány ismereteivel. Hodža érveivel nem szükséges szembeszállni, bizonyos tárgyi pontatlanságokat viszont szükséges lett volna korrigálni. Károlyi Mihály vezetésével nem „a Magyar Tanácsköztársaságot" kiáltották ki (114.), hanem a Magyar Nemzeti Tanács határozata értelmében Magyarország független népköztársasággá alakult (1918. november 16-án); javítani kellett volna a 116. oldalon a téves dátumot („1908. november vége felé,"); jegyzetelni kellett volna a „Beneš mint szlovák külügyminiszter" (123.) kitételt; táblázat feltüntetésével helyre kellett volna tenni az Osztrák–Magyar Monarchia népeinek írni-olvasni tudására (79.) vonatkozó hibás adatokat stb.

Nagyon örülök, hogy a rendszerváltozást követő kiadói tendenciák részeként egy újabb izgalmas forráskiadvánnyal gazdagodtunk. Hodža összességében elvi politikus volt, akinek írásaiban, nyilatkozataiban az első szótól az utolsóig méltánylandó a nyílt felelősségvállalás: ha nem rögzítette volna az utókor számára Közép-Európa általa elképzelt integrációjának menetét, ma nem tudnánk, milyen hatalmasakat tévedett. Ez a könyv legnagyobb tanulsága.

Dr. Vajda Barnabás

Zöldremény

Nem mindennapi kötésben látott napvilágot két évvel ezelőtt Miloš Urban cseh író *Hastrman* című regénye. A könyv, amelynek alcíme „zelený román", azaz „zöldregény", maga is zöld – világoszöld lapokra sötétzöld betűkkel nyomtatták. A látványnak sem utolsó megoldás arra csábíthatja az értelmezőt, hogy a regényt korunk természetvédő mozgalmának dokumentumaként olvassa. Talán nem árt rögtön az elején leszögezni, hogy ez a megközelítés alapjában téves. A *Hastrman* nem zöldmozgalmi röpirat, hanem regény, mégpedig nem is akármilyen. Lebilincselő, szórakoztató, megrendítő.

A regény első könyvét szinte egyöntetű elismeréssel fogadta a kritika. Dicsérték nyelvi gazdagságát, kiemelték érdekfeszítő cselekményszövését. Urban könyve kétségkívül a modern cseh irodalom legjobb hagyományaiból merít. Olyan szerzők műveivel hozható kapcsolatba, mint Božena Němcová, Karel Hynek Mácha vagy Jan Neruda. Különösen Němcová *Nagyanyójával* tart szembetűnő – tematikai és műfaji – rokonságot. Mindkét regény a 19. század első évtizedeiben játszódik egy csehek és németek lakta kis faluban és annak környékén. A helyszín mindkét regényben idillikus, a főszereplőt mindkettőben szoros szálak fűzik a természethez. Nagyanyó afféle ideális ember, aki harmóniában él az emberekkel és a természettel. Mindenhol megbecsülést vív ki magának, mindenki szereti. Urban regényének főhőse (és elbeszélője), Johanes Salmon de Caus báró is természeti lény, csak egy kicsit másképp. Ő ugyanis se nem ideális, se nem ember. Hanem hastrman, vagyis vízimanó. A cseh mese- és mondavilág közkedvelt figurája azonban nem marad identikus önmagával. Hastrmanként az emberek elrablása és gyilkolása lenne a fő feladata, de őt szíve az emberekhez húzza. Főként a bíró csodaszép lányához, Katinkához. Urban hastrmanja nem tudja eldönteni magáról, hogy kicsoda valójában, így aztán nem meglepő, hogy az egyik jelenetben szó szerint kettéválik.

A második könyvben – akár az örök körforgást végző víz – a hastrman visszatér. Már nem báróként és nem a 19. századba, hanem terroristaként a huszadikba/huszonegyedikbe. Figyelemre méltó átalakulás. Nem meglepő, hogy a regénynek ez a része okozta a nagyobb fejtörést a kritikusoknak. Sőt egyesek (mint pl. Květoslav Chvatík) egyenesen elhibázott lépésnek tartották a megírását. Mások (így Hana Hrzalová) azt vetették a szerző szemére, hogy a második könyvvel megbontja a regény egységét és nyíltan politizál. Én azt gondolom, hogy a második könyv (is) nagyon jó, nem bont meg semmiféle egységet (sőt produktívan olvassa vissza az első könyv egyes szöveghelyeit), és politizálni sem akar jobban, mint egy átlagos kortárs regény. Ezenkívül lendületes, felkavaró és súlyosan könnyed (vagy könnyedén súlyos). Valószínűleg önmagában nem ütne ekkorát, az első könyvvel együtt azonban nagyon hatásos.

Van viszont egy gyenge pontja – a befejezés. A hastrman a második könyvben megismerkedik a Víz Gyermekeinek nevezett, idealista fiatalokból álló természetvédő csoport tagjaival, akikkel kezdeti fenntartásai ellenére végül barátságot köt. (A csoport vezetőjének neve – Tomáš Mor – önmagáért beszél: nyíltan utal az utópia műfajának atyjára, Sir Thomas More-ra.) Nézeteik jórészt fedik egymást, de módszereik alapvetően különböznek. A regény végére aztán a zöld anarchista maga is idealistává lesz.

A hastrman második átalakulása sokkal kevésbé tűnik hitelesnek, mint az első. A befejezés csak akkor menthető, ha a második könyvet utópiaként olvassuk. Ez azonban az első könyv megbontott idillje után nem csekély olvasói manővert igényel. Legjobb, ha az olvasó erről maga győződik meg. Megteheti, hiszen a *Hastrman* nemrég magyarul is megjelent Beke Márton kitűnő fordításában a Kalligram kiadónál *Hastrman, a vizek fejedelme* címen.

Keserű József

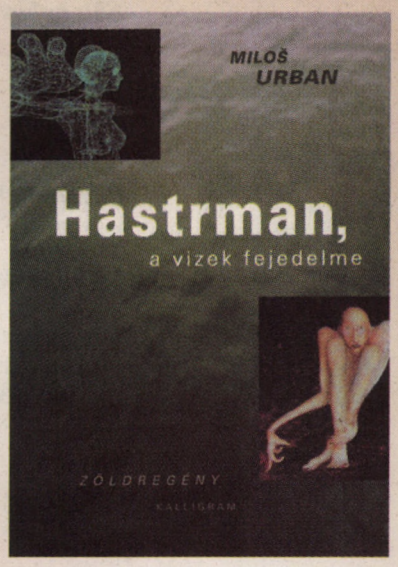

Urban, Miloš
Hastrman, a vizek fejedelme.
Zöldregény
Kalligram

A tizenkilencedik századi vízi ember a természet egyensúlyának megtartásáért folytatott küzdelemben elbukik, ezért kénytelen kétszáz évvel később, napjainkban is felvenni a harcot a korrupt és pénzéhes hivatalnokokkal, a hatalmi és gazdasági érdekek már-már kafkai szövevényében. Hátborzongatóan naturalista regény. Beke Márton fordításában.
Kötve, 312 old., 16x21,5 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 289 Sk

Sikerlista-válogatások — válogatott könyvjutalmak

Tisztelt szerkesztőség!
A 2003-ban megjelent legjobb könyv **Bödők Zsigmond:** Nobel-díjas magyarok (Nap Kiadó).
A Könyvjelzőben tavaly megjelent írások közül **L. Juhász Ilonáé** tetszett a leginkább Bodnár Mónika Etnikai és felekezeti viszonyok a Felső-Bódva völgyében a 20. században c. könyvéről (Lilium Aurum).
Üdvözlettel:

Drága András, Péder

Tisztelt Szerkesztőség!
Az én 2003-as slágerlistám:
1. **Závodszky Géza**: Magyar mondák. Magyar történetek (Lilium Aurum)
2. **Görföl Jenő — Kovács László:** Hol sírjaik domborulnak (Nap Kiadó)
3. **Hevesi Attila — Kocsis Károly:** A magyar–szlovák határvidék földrajza (Lilium Aurum)

4. **Lacza Tihamér:** Utazók, felfedezők, hódítók, kalandorok (Lilium Aurum)
5. **Varjú Katalin**: „Péntek délig nyitva van az ég!" (Lilium Aurum)
Mesék: 1. **Tóth László**: A Zöld Vadász (Kalligram)
2. **Balázsy Géza**: Manódombi huncutok (AB-ART)
3. **Dénes György**: Vaskabóca (Lilium Aurum)
4. **Kövesdi Károly**: Fókakönyv (Méry Ratio)
5. **Z. Németh István**: Tündérvirág (AB-ART)
Tisztelettel:

Lévai Irén, Izsa

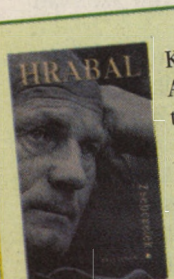

Kedves Szerkesztőség!
A decemberi szám könyveinek toplistája:
1. **Liptay Lothar**: A kereszténység viszonya más vallásokhoz (Kalligram)
2. **Bohumil Hrabal**: Zsebcsel ek (Kalligram)

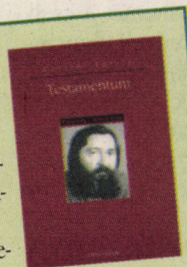

3. **L. Juhász Ilona:** Rudna I. (Lilium Aurum)
4. **Szepsi Csombor Márton:** Europica varietas (Lilium Aurum)
5. **Bányik Sándor — Sidó Ferenc:** A dunaszerdahelyi futball 100 éve. 1904–2004 (Nap Kiadó)
A Könyvjelzőben eddig bemutatottak közül az alábbi könyvek tetszettek:
1. **Koncsol László:** A Csallóköz városai és falvai II. (Kalligram)
2. **Győry Attila:** Kerékkutya (Kalligram)
3. **Ľubomír Navrátil**: A Csallóköz szívében (Nap Kiadó)
4. **Ozogány Ernő — Vojtek Katalin:** Magyar nagyasszonyok (Lilium Aurum)
5. **Lacza Tihamér:** Utazók, felfedezők, hódítók, kalandorok (Lilium Aurum)
Szeretettel, hű olvasójuk:

Lelkes Ágnes, Dióspatony

Tisztelt Szerkesztőség!
A 2003-ban megjelent könyvek közül ez a három nyerte el leginkább a tetszésemet:
Benyovszky Krisztián: A jelek szerint (Kalligram)
Csicsay Alajos: Hajnali álom (Lilium Aurum)

Bödők Zsigmond: Nobel-díjas magyarok (Nap Kiadó)
Az általam legjobbnak tartott könyvismertetők:
N. Tóth Anikó: Mégse fáj szívünk — Kukorelly Endre Tündérvölgy (Kalligram) c. kötetéről,
Hajtman Béla: Az entrópia kísértésében — Vajkai Miklós Dögölj meg időben! (Nap Kiadó) c. kötetéről.
Ezeknek az ismertetőknek köszönhetően az volt a határozott érzésem, hogy az említett könyveket el kell olvasnom.
Tisztelettel:

Varga Andrea, Komárom

Az én 2003. évi slágerlistám:
1. **Szénássy Árpád:** Felvidéki Árpád-kori templomok lexikona I. (KT Kiadó)
2. **Petrovai R. Sándor:** Felvidéki kastélyok lexikona I. (KT Kiadó)
3. **Szirák Péter:** Kertész Imre (Kalligram)
4. **Litomericzky Nándor:** Európa-udvar (Palatinus)
5. **Polgár Anikó:** Catullus noster (Kalligram)
6. **Koncsol László:** A Csallóköz városai és falvai II. (Kalligram)
7. **Ozogány Ernő — Vojtek Katalin:** Magyar nagyasszonyok (Lilium Aurum)
8. **Pénzes Tímea:** Rezdülések (AB-ART)
9. **Pető Bálint:** Ötvenhét vár a Felvidékről (magánkiadás)
10. **Pukkai László:** Mátyusföld I. (Lilium Aurum)
Üdvözlettel:

Izsák Mária, Vágfarkasd

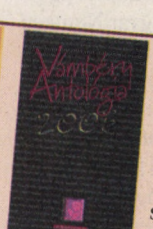

Tisztelt Könyvjelző!
A mellékletben bemutatott könyvek közül az alábbiakra szavazok:
1. **Liptay Lothar**: A kereszténység viszonya más vallásokhoz (Kalligram)
2. **L. Erdélyi Margit:** A groteszk relációi drámákban (Nap Kiadó)
3. **Pénzes István:** Lant és kard V. (Lilium Aurum)
4. **Tóth László:** Förtelmes Kaszálógép (Madách-Posonium)
Bár nem az Önök közvetlen hivatala, nagyon hiányolom a drámairodalom mellőzését. Ha rendszeresen jelennének meg színvonalas kritikák, tanulmányok, a közember nem riadna meg, amikor a színházban időtálló, elgondolkodtató előadások kerülnek színre. Szaklapok, sajnos, általában kevés emberhez jutnak el. További sikeres munkát kívánva, tisztelettel:

Bán Edit, Rimaszombat

Tisztelt szerkesztőség! A legjobb könyvek:

1. **Liszka József:** Národopis Maďarov na Slovensku (Lilium Aurum)
2. **Gágyor József:** Csúfondáros könyv (Lilium Aurum)
3. **Farkas Veronika:** Feszty Masa (KT Kiadó)
4. **Jókai Mária:** Zoboralji gyermekjátékok (AB-ART)
5. **Kövesdi Károly:** Fókakönyv (Méry Ratio)
6. **Tóth László:** Átváltozás avagy Az „itt" és az „ott" (Kalligram)
7. **Tóth László** összeáll.: Förtelmes Kaszálógép avagy Köszöntés Hiccingából (Madách-Posonium)
8. **Barak László:** Miféle szerzet vagy te? (Kalligram)
9. **Görföl Jenő – Kovács László:** Hol sírjaik domborulnak (Nap Kiadó)
10. **Lacza Tihamér:** Utazók, felfedezők, hódítók, kalandorok (Lilium Aurum)

A legjobb ismertetők:

1. **N. Tóth Anikó:** Ezüst pillanatok. Könyvjelző 2003/5. – Cs. Liszka Györgyi: Ezüstszálon (Nap Kiadó) c. könyvéről.
2. **Elek Tibor:** Az író mint ember. Könyvjelző 2003/6. – Cs. Liszka Györgyi: Ezüstszálon (Nap Kiadó) c. könyvéről.
3. **Gróh Gáspár:** Ismerős, és mégis más. Könyvjelző 2003/6. – Barak László: Miféle szerzet vagy te? (Kalligram) c. könyvéről.
4. **Cselényi László** olvasónaplója. Könyvjelző 2003/7. – Tóth László: Förtelmes Kaszálógép avagy Köszöntés Hiccingából (Madách-Posonium) c. könyvéről.
5. **Cselényi László** olvasónaplója. Könyvjelző 2003/10. – Tóth László: Átváltozás avagy Az „itt" és az „ott" (Kalligram) c. könyvéről.
6. **Kozsár Zsuzsanna:** Népmesék: spontaneitással vagy tudatos szerkesztéssel? Könyvjelző 2003/10. – Tóth László: A Zöld Vadász (Kalligram) c. könyvéről.
7. **Motesiky Árpád:** Feszty Masa albuma. Könyvjelző 2003/10. – Farkas Veronika: Feszty Masa (KT Kiadó) c. könyvéről.
8. **Cselényi László** olvasónaplója. Könyvjelző 2003/11. – Barak László: Meg volt ám szenvedve minden! (Lilium Aurum) c. könyvéről.
9. **Verebélyi Kincső:** Az olvasható szöveg mögötti tudás. Könyvjelző 2003/12. – L. Juhász Ilona: Rudna I. (Lilium Aurum) c. könyvéről.
10. **L. Juhász Ilona:** „Régi"-„modern" csúfolók gyűjteménye. Könyvjelző 2003/12. – Gágyor József: Csúfondáros könyv (Lilium Aurum) c. kötetéről.

Üdvözlettel: **Méry Júlia, Nagymagyar**

Nyerteseink

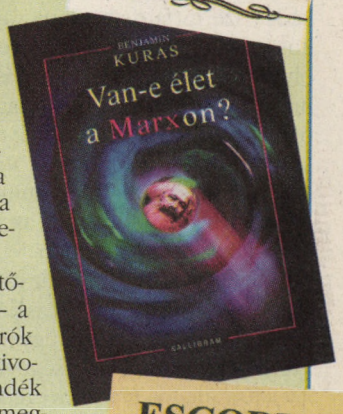

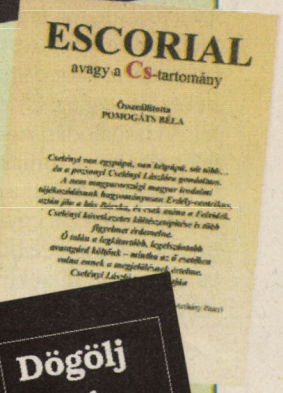

Tisztelt rejtvényfejtő olvasói a Könyvjelzőnek! Legnagyobb örömömre a decemberi mellékletben közölt kérdésre nagyon sokan válaszoltak helyesen: valóban, a december 28-án 80. születésnapját ünneplő költő, prózaíró és műfordító nem más, mint Monoszlóy Dezső. Többen megírták az AB-ART Kiadónál legutóbb magyarul (és Ardamica Zorán fordításában szlovákul is) megjelent könyvének címét (Gutaütöttek balladája) is. Külön köszönöm a sok jókívánságot, a Könyvjelző és az Új Szó meg a szerkesztőség számára küldötteket egyaránt.

Ezúttal is tizenkét megfejtőre mosolygott rá a szerencse – a Versenybe bekapcsolódó levélírók sikerlistái baloldalt olvashatók, kivonatos levelük mellett az ajándék könyvük szerepel. Íme, tehát a megfejtő nyertesek névsora:

Ábel Gábor, Barusz Nóra, Gajdosik Csilla, Pál György, Palásti Aranka, Rendek István, Sándor Margit, Smutková Mária, Szép János, Taliga Árpád, Urbán Katalin, Vámos Roland.

A nyerteseknek gratulálok, mindenkinek jó olvasást kívánok, a soron következő feladványunkhoz pedig sok sikert! Kedvcsinálónak egy külön (szerkesztői) könnyítés: a Méry Júlia által küldött novellarészlet szövege – csaknem a legeslegvégén – bizony, szinte szó szerint tartalmazza a helyes megfejtést is. S van még egy, levélírásra buzdító érvem: a kiadók jóvoltából rengeteg könyvem halmozódott fel, s mind kisorsolásra vár.

Feladvány

Januári kérdésünk (beküldője ismét Méry Júlia):

„Minden reggel azt hallja, hogy felbolydult a világ. Így megy ez szüntelen, amióta az eszét tudja. Ez az öreg recsegő masina, pirosan pislogó szemével, behozza a szobába a világot. Milyen kegyetlenül gyilkolják egymást az emberek, gondolta. Valami bántóan éles zenét sugároztak a hírek után. Lehalkította a készüléket, és a hajnali álmára gondolt."

Ki a szerzője az idézett soroknak, és mi a könyv címe? Segítség: a novellaskötet 2003 nyarán jelent meg a Lilium Aurum Könyvkiadó gondozásában; a szerző nyugalmazott pedagógus, író.

Fekete epe

„Korunk egyik vezető népbetegsége a depresszió." Manapság a legkülönfélébb helyeken hangzik el eme – könnyen alátámasztható – kijelentés, orvosi szaklapoktól ismeretterjesztő kiadványokon át a DVD-magazinokig terjed a skála. (Az utóbbiak pl. *Az órák* című, nagysikerű film kapcsán visszhangozzák az idézetet.) Általános vélekedés szerint a neurotikus vagy pszichotikus valóságfelfogás és a művészi látásmód olykor rokonítható egymással, hiszen mindkettő intenzívebb az átlagos percepciónál (ennek a tapasztalatnak ad hangot pl. Lionel Trilling *Művészet és neurózis* című híres esszéje). De vajon minden esetben betegségnek tekinthető-e az egyensúlyzavar, a hangulatingadozás...

Eme kérdés árnyalásához remek támpontokat nyújt Földényi F. László *Melankólia* című könyve. A szerző ugyanis rendkívül szerteágazó anyag segítségével mutatja be azt a folyamatot, melynek eredményeként a melankólia kifejezést a 19. században a depresszióval azonosítják, majd az eredeti elnevezést végleg (?) e fogalommal cserélik fel. A vizsgálódás szempontjából kitüntetett jelentőségű a romantika kora, hiszen ebben az időszakban a melankólia és a zsenialitás feltételezik egymást. A kedély állandó ingadozása, a mélabú, amely a vígság orcáját ölti, olyan remekműveket inspirál ekkor, mint pl. Keats verse *A melankóliáról:*

„jaj, mert bár járd a Vígság templomát,
szentélyét fátylas Mélabú üli".

A 19. század derekán a melankólia összekapcsolódik egy olyan fogalommal is, melynek óriási jelentősége van a modern líra történetében: a spleennel (a világfájdalommal). Baudelaire, akinek életét legendák övezik, és akinek depresszióra való hajlama köztudott, négy verset is írt e címen, korszakfordító kötetének, *A romlás virágai*nak első ciklusa pedig – a *Spleen és Ideál* – a költemények tudatos egymás mellé helyezésével egyfajta hullámmozgást érzékeltet. A *Spleen (IV.)* beszédszituációja átfogja a környezet és a lírai én állapotát, a szorongást testi-lelki folyamatként viszi színre:

„– És hosszú gyászkocsik, se dob, se
zeneszó más,
vonulnak lassan át a lelkemen; s tovább
sír a megvert Remény s a zsarnoki
Szorongás
koponyámba döfi fekete zászlaját."

*A romlás virágai*nak második tervezett címe *Les Limbes* volt. A szót, melyet „Pokoltornáca"-ként fordítanak – katolikus teológiai értelme mellett – a 17. század vége felé használni kezdték bizonytalan, szorongásos lelkiállapotok vagy nehezen meghatározható lelki és szellemi régiók jelölésére is. Baudelaire szerint a *Les Limbes* „a modern ifjúság vívódásait és melankóliáit (lett volna) hivatott kifejezni."

A magyar olvasóban az egyensúlyvesztés kapcsán szinte mindennapi természetességgel ötlik fel József Attila neve és mindaz, amit e név jelent: tragikus életút, kiemelkedő teljesítmény, depresszív hangoltság és irodalmi látásmód összefonódása. (A *Miért fáj ma is* című kötet gyűjtötte össze legutóbb a költő olyan írásait, amelyekben pszichológusként elemzi saját állapotát, s ezeket egészítették ki a szerkesztők az öngyilkosságba torkolló válság szakszerű értelmezéseivel.) Az irodalomtörténészeket azonban leginkább József Attila kései versei gondolkodtatják el, melyek a személyiség megosztottságát érzékeltetve líratörténeti fordulópontot is jeleznek. A *Ki-be ugrál* című 1936-os verset Bak Róbert, a költő kezelőorvosa a pszichózis áttöréseként értelmezte, hiszen/másfelől a szöveg meg is fogalmazza az én tünékenységét, fenyegető feloldódását:

„... Ezen a világon
nincs senkim, semmim. S mit úgy hivtam:
én,
az sincsen. Utolsó morzsáit rágom,
amig elkészül ez a költemény..."

Könyörtelen tény, hogy ami József Attila esetében az egyik oldalon súlyos veszteséget jelent – a szerző betegsége, korai halála –, az a másik oldalon – a lírai nyelv megújításában – számottevő nyereséggel jár.

A fenti gondolatmenet ilyen formában természetesen nem szerepel Földényi F. László könyvében (József Attila neve talán elő sem fordul a nagylélegzetű esszében). A *Melankólia* ugyanakkor a fogalmi kereteket szétfeszítő, a test és lélek egységét reprezentáló jelenséget úgy járja körbe, hogy közben felnyitja annak több évezredes értelmezéstörténetét. Földényi a mítosz, a filozófia, a teológia, a művészet és az orvostudomány aszimmetrikus diskurzusait olyan történeti konstrukcióba ágyazza, mely lehetővé teszi a melankólia ideológiai feltételezettségének reflektált bemutatását. E vizsgálat többek között arra derít fényt, hogy „Az emberi tényező rendszerezhetetlen". A humánantropológia következetes védelmezése helyenként polémiába torkollik: a szerző a természettudomány objektivizmusát próbálja leleplezni. Pl. „A nyelvhasználat int arra, ami a tudományt nem foglalkoztatja: a melankólia a létezés mélyebb (és nehezebben követhető) összefüggéseire utal, mint a depresszió. Éppen ez a határtalanság zavarja a tudományt, amely bekeríthetőnek véli az ember mind kijjebb tolódó horizontjait – a létértelmezés végül is nem diagnosztizálható."

Érdemes tehát óvatosabban kezelnünk a kérdést: az egyensúlyzavar nem feltétlenül betegség, mint ahogyan a melankólia és a depresszió sem mindig szinonim fogalmak. A fenti három versrészlet bár valóban értelmezhető egy-egy „beteges elme" megnyilvánulásaként, a hozzájuk társítható poétikai szemlélet azonban már kevésbé (a romantika megváltozott hagyománykezelése, a modernség attitűdjének kivetítése, az utómodern szubjektum válsága). A szóban forgó könyv megkerülhetetlen érdeme, hogy folytonosan átrendeződő rálátást biztosít e dinamikára, éppen azáltal, hogy nyitva hagyja, élővé teszi a „történet" kezdetét jelentő arisztotelészi dilemmát: „Miért, hogy mindazok, akik kimagaslóak a filozófiában vagy a politikában vagy a költészetben vagy a művészetekben, melankolikusak?"

Földényi F. László nagyszabású esszéfüzérének harmadik, bővített kiadása a Kalligram Kiadó gondozásában látott napvilágot, impozáns kivitelben. A több generáció számára is kanonikus értékű olvasmányt számos európai nyelvre lefordították, a szerző teljesítményét rangos kritikusok méltatták. Egyikőjük (Ulrich Horstmann) megállapítása eszmefuttatásunk végére kívánkozik: „Az egyes korszakok vagy képviselők megítélésében az olvasónak más véleménye is lehet. Ám éppilyen vitathatatlan, hogy Földényi panorámája ... még a szangvinikusakat is olvasásra csábítja."

H. Nagy Péter

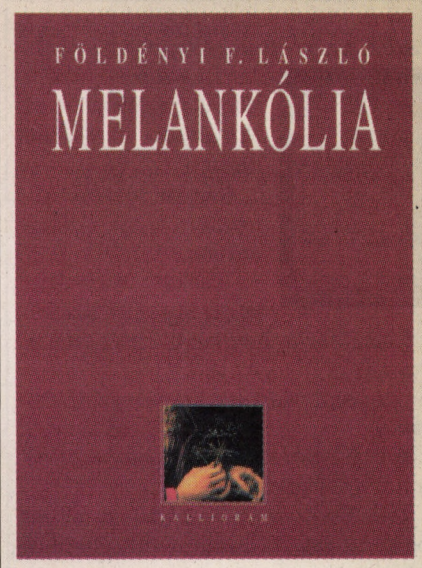

Földényi F. László
Melankólia
Kalligram

Az európai kultúra kétezer éves története előregyártott, kész válaszok nélkül, különböző korok és gondolkodók kérdéseinek újrafogalmazásával. A neves esztéta és irodalomtörténész könyve a szellemi kaland, a gondolkodás és létmegértés szenvedélye és elfogulatlansága jegyében fogant, s ezt kínálja az olvasónak is e mostani, harmadik, bővített kiadásában.
Kötve, 376 old., 16x21 cm
bolti ár: 349 Sk
kedvezménnyel: 299 Sk

Plakátmagány meg egyebek

Sajátos színfoltja a hazai magyar könyvkiadásnak az AB-ART Kiadó. Nemcsak azért, mert gyermek- és fordításirodalommal is foglalkozik, hanem mert jóvoltából eleddig számos fiatal tehetséges költő, író és műfordító munkája láthatott napvilágot.

A kiadó legutóbb az elsőkötetesek *Start Könyvek* sorozata 12. darabjaként az 1982-ben született Borbély Borisz *Cipőmben kavics* című verseskötetét jelentette meg. Véleményem szerint – s ezt már elöljáróban meg kell jegyeznem – a szóban forgó sorozat eddigi leggyengébb darabja fekszik az asztalomon. A könyv huszonkét verse (anti)tematikusan három ciklusra oszlik. A kötet legelején egy mottóvers áll, *Entre* címmel, majd azonos hangulatú vers hátán azonos hangulatú verset találni. Neoavantgárd, szürrealista meg posztrealista olvasói élményekből és per pillanat életérzésekből elegyített szövegeket. Mindez nem is lenne baj, ha a költő a líra mesterségbeli fogásaiból többet birtokolna.

Gördülékeny előadásmódjának köszönhetően mégis olvashatóvá válnak a versek. A szokatlan helyzetdalok a mindennapos élet apró mozzanatait örökítik meg: a kisebbségi léttől a *plakátmagány*on át a rejtett erotikáig. A szerzőnek vitathatatlanul legfontosabb, mert legtöbbször előforduló szava – az út.

„cigányútra mentem hát én is,
cipőmben kavics, súlyos könnycseppkövek, mellékelem a búcsúlevelet"

– áll a könyv 15. oldalán. Ez az útkereső, az önmagával, a világgal és a verssel küszködő viaskodó költő kálváriája, melyből kiolvasható a másként folytathatóság bizakodása is. Borbély Borisz költészetének (esetlegességei ellenére is) legfontosabb erénye a szövegalkotás és a szövegköziség újszerű alkalmazása. Mindkettőre egy-egy példa: „megcsaklik erdők napernyője" (15.), „szög egy tenyérbe verve, a rozsdát jövendölő, / és a rozsda is, korai volt minden..." (12.)

Borbély Borisz önmagát önmagán átszűrve próbálja megfogalmazni a világot: nem sok sikerrel, mert mindig s mindenütt önmagába botlik, ráadásul cipőjében ott van az a bizonyos *kavics* is. Íme: „térhiányos vagyok: / szobátlansághoz hasonló érzés"; „magamba vájok, mint / egymás húsába a hegyek"; megpróbálhatnám az egóm"; „tetőled elvonatkoztatok, / leülepszem a húgy szintjén". A múlt és a potenciális jövő(kép) a jelen látókörében értelmeződik Borbély Borisz költészetében, viszont a megtörtént jelen furcsa és zavaros víziók s képzetek formájában épül be az adott szövegbe. Nagy hiányosságnak érzem, hogy a szerző verssoraiban álló tapasztalatok és állítások nem állnak össze egységes gondolatmenetté.

És mégis – van szövegeinek-kitalációinak valami rejtett közlendője, (ön)ironikus és kísérletező hangulata. Végül is a *Cipőmben kavics* című verseskötetről az jut eszembe, szerzőjét talán túl korán dobták be a mélyvízbe. Mert egyelőre a „lényegvesztés" állapotában lebeg ez a poézis. Mert „verset írni féldeci gyanánt" (26.) ugyan lehetséges, de tán nem érdemes. Mégis: lázas útkereséssel, makacs alázattal, „végig aranyon és platinán, / alanyon, határozott névelőn" van esély. S ez talán már nem is oly „messze zúg" a költőtől.

Vörös Péter

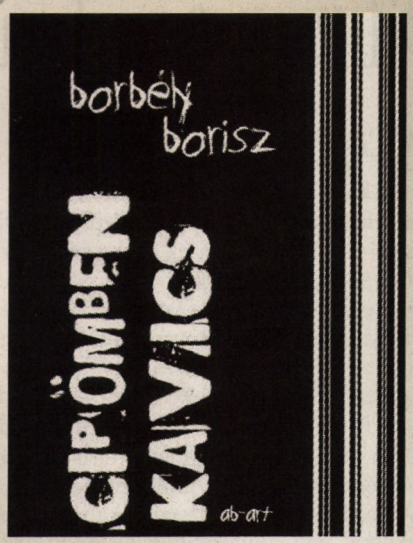

Borbély Borisz
Cipőmben kavics
AB-ART

A *Start Könyvek* sorozat 12. kötete. A három szakaszba sorolt versek a szerző érzelmi és lényegi (át)változásának folyamatát mutatják, fokozatosan növelve a helyzet és a szövegek belső feszültségét.
Fűzve, 64 old., 14x21 cm
bolti ár: 120 Sk **kedvezménnyel: 109 Sk**

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árakon megrendelhetők.
1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek):

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A megrendelő neve:

.....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

.....
.....
.....

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Filozopterek a klónpiacon – 6.

Az ember nem választhatja meg, hova születik. Azt sem, hogy mikor és mi mindennek. Amikor én a nyolcvanas évek elején szerzőként is beleszülettem ebbe a magyar irodalmi életbe, ez az irodalom és ez az élet nem volt éppen a legjobb passzban. Az élet, mint tudjuk, rendesen be volt állítva egyfelé, semmi lényegeset nem lehetett igazítani rajta, se hátat fordítani neki, se szembeszállni vele nem volt lehetséges úgy, hogy a rendszeren kívül tudhassa magát az ember. A figyelem tehát fokozott mértékben fordult az olyan, élettől elrugaszkodott – de a létezéssel mint a művészi indukció nyersanyagával mégiscsak közvetlen kapcsolatban álló – dolgok felé, amilyen például az irodalom is. Úgy tűnt, az irodalommal talán lehet valamit kezdeni. Mert hát volt igazítanivaló ott is bőven.

A prózában a realizmus egyre reménytelenebbül betokosodó különböző válfajai erjedtek önlevükben, a lírában pedig a (váteszi átszellemültségű) nemzeti és/vagy a (szociális érzelmi húrokat pengető) népi plebejus én-költészet morzsolgatta épp jobb tollú klasszikusai által szerzett hitelének utolsó morzsáit. Meg persze ott volt – ahogy különböző félig emésztett divatos eszmékre ráakaszkodva azóta is jelen van – a klasszikus prózaversen élősködő (és akkoriban jobbára épp az alanyi költészet divatjamúlt modorát leplezni vágyó) közmodern zsurnállíra. Persze éltek és alkottak még a nagy öregek közül is néhányan, a láthatáron pedig szép számmal megjelentek már az életképes új kezdemények, és bánta volna a fene, mi történik a leszálló ágban, ha a hivatalos kánonban meg az irodalmi lapok nagy többségében nem amazok húzzák a prímet. Be vótak betonyozva. Vonóstó!

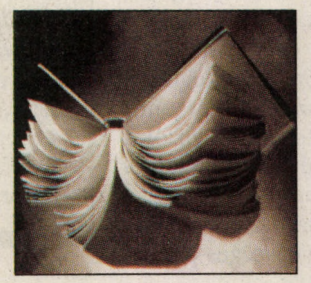

A változás csíráit kitermelő fiatal szerzők, illetve a hivatalos kánon gyepűjére szorított, előzményként az új generációk által is felvállalható javakorabeli alkotók meg csak néztek, mint bacilus a patikában. Vagyis hát ez idő tájt volt épp kialakulóban az a hivatalossal paralel létező, de a politikai és közéleti nyitás zűrzavarosában azon egyre inkább felülkerekedő irodalmi kánon, amelynek csúcsai valójában a mai napig is változatlanok.

Szóval mi, fiatalok nagyon nem komáltuk az alanyi költészetet. Azt, amilyen ez akkoriban volt. A legtöbben a modor radikális megváltoztatásában és a személyes szféra ravaszul megkomponált elhétköznapiasításában, illetve az általánosra való direkt kivetítésének mellőzésében keresték a megoldást. Mindezt különböző groteszk hatások kísérték – vagy az objektív líra beszédmódjára jellemző száraz töredezettség; illetve egyfelől a rétegnyelvek beépítése (nemegyszer szerepversekbe) és a végsőkig feszített *nyelvjátékosság*, másfelől a már-már ezoterikus nyelvélveboncolás.

Persze ezek az utak voltak a legkézenfekvőbbek. És a legtehetségesebbek számára járhatónak is bizonyultak. Nincs ezekkel az égvilágon semmi baj. Számomra mégis hiányzott valami az összképből. Ennek a fránya alanyi költészetnek voltak ugyanis olyan témái és hangulatai, amelyeket a beszélő alanytól elidegenített líra nem lehetett képes (és hajlandó) megjeleníteni. Viszont a költészet hiába lépett nagyot előre a maga ide-oda indázó körspirálpályáján, hiába nyilvánított bizonyos érzelmeket idejétmúltnak, ezek az érzelmek attól még nem szűntek meg létezni. Nekem is voltak ilyen érzelmeim. Úgy gondoltam, kezdenem kell velük valamit. Mért ne férne bele ez is a felvállalt eklektikusságba?! Megpróbáltam hát menet közben ötvözni a formálódó újat és a megkopottat, friss erőt lehelni elaggott lírai attitűdökbe. (Nem túlságosan nagy sikerrel.) És azt hittem, ez egy különleges kitérő.

Most már úgy látom, egyáltalán nem volt az. Aki eredményeket ért el, tulajdonképpen mind ugyanezt művelte. A személyesség nem operálható ki teljesen a költészetből, nem is lenne értelme. Ma már pontosan látható, hogy a magyar irodalomban cirka negyedszázada elkezdődött folyamatnak sem ez volt a végső eredője, csupán a versben beszélő alany hivalkodó önmutogatása, látványos szenvedése és szenvelgése, krisztomániás igehirdetése vált tarthatatlanná az álszent maníroktól megtisztított kortárs líra terében.

Most éppen ennek a térnek a túlírásán – saját hitelünk devalválódásán dolgozunk.

Hizsnyai Zoltán

Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

Könyvről könyvre

Figyelem! Könyvismertető-verseny indul!

Ha szeret olvasni, s van véleménye az olvasott műről, most könnyen gyarapíthatja házi könyvtára állományát pusztán azáltal, hogy másokkal is megosztja véleményét. Beszámol az elolvasott könyvről, és másik könyvre tesz szert. Elég, ha megírja, miről szól a könyv s miért tetszett, írását a Könyvjelzőben legközelebb viszontláthatja, s jutalmul könyvet választhat.

A verseny feltételei nagyon egyszerűek: ismertesse a Könyvjelzőben fellelhető (a melléklet bármelyik számában borítóval és ármegjelöléssel szereplő) kiadványok közül azt, amelyiket volt módja olvasni, s elnyerte tetszését. A könyvismertető terjedelme ne legyen több tíz sornál! Ne felejtse el feltüntetni nevét és a címét, továbbá azoknak a könyveknek a jegyzékét (fontossági sorrendben), amelyek közül nyereményét kiválasztjuk. **(A szerk.)**

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:

Cselényi László (1938) József Attila-díjas költő, műfordító (Pozsony),

Hizsnyai Zoltán (1959) József Attila-díjas költő (Pozsony),

Keserű József (1975) irodalomkritikus (Komárom),

Kozsár Zsuzsanna (1970) író, szakíró (Kassa),

Motesiky Árpád (1941) vadászíró, szakíró (Verebély),

H. Nagy Péter (1967) irodalomtörténész, kritikus, a JAK-füzetek szerkesztője (Budapest),

N. Tóth Anikó (1967) író, irodalomtörténész (Ipolyság),

Vajda Barnabás (1970) tanár, szakíró (Dunaszerdahely),

Vörös Péter (1947) költő, kritikus (Érsekújvár)

Zalabai Zsigmond (1948–2003)

A Könyvjelző legközelebb február 19-én, csütörtökön jelenik meg.